

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΒΟΥΡΟΥΤΖΙΔΗΣ

Συγγραφέας

«ΤΟ ΤΣΙΦΛΙΚΙ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ». ΜΕΙΚΤΑ ΚΟΙΝΟΒΙΑ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΣΕΡΡΩΝ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ
ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΕΡΡΩΝ ΤΟΥ 1630

Η πλούσια βιβλιοθήκη της Μητροπόλεως Σερρών πριν από το 1917 έσωξε «...πολλούς και ογκώδεις τόμους κωδίκων, ων αρχαιότατος και πολυτιμότετος [ήταν] ο τω αριθμώ 1 επισημασμένος, συγκεείμενος εκ φύλλων μεγάλου σχήματος 198 αναμίκτως συννεραμμένων και φερόντων αναγεγραμμένας ποικιλωτάτας πράξεις και ιδιοχειρούς των αρχιερέων αυτοβιογραφίας ή απλάς παρασημειώσεις κατά τα έτη 1603-1837...»¹.

Ο κώδικας αυτός, έργο του Μητροπολίτη Σερρών Θεοφάνους (1603-1613) κλάπηκε το 1917 όπως και όλη η βιβλιοθήκη της Μητροπόλεως από τους Βουλγάρους².

1 Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια τα περί τας Σέρρας και η Μονή Ιωάννου του Προδρομού (Συμβολή Ιστορική και Αρχαιολογική). Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σερρών. Θεσσαλονίκη 1988, σ. 36.

2 Το γεγονός της κλοπής του κώδικα από τους Βουλγάρους προδόθηκε στη Φιλιππούπολη από την έκδοση το 1918 ενός βιβλίου με τίτλο: "Blgariti vf Serskoto Pole" (Οι Βούλγαροι στη Σερραϊκή πεδιάδα). Οι συγγραφείς αυτού του βιβλίου Jordan Pop Georghiev και St. N. Schischkon στην προσπάθειά τους να αποδείξουν τους ανιστόρητους ισχυρισμούς τους, για δήθεν ύπαρξη Βουλγάρων στην πεδιάδα των Σερρών, δημοσιεύουν φωτογραφία ολόκληρης σελίδας του περιφημου κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών. Τον Ιανουάριο του 1956 η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Σερρών - Μελενίκου κατέθεσε λεπτομερές υπόμνημα στο Υπουργείο Εξωτερικών της πατρίδας μας ζητώντας την επιστροφή τού αρχαίου Κώδικα της Μητροπόλεως, τού τόσο πολύτιμου για την ιστορία της Εκκλησίας και κοινωνίας των Σερρών (βλ. «Σερραϊκά Χρονικά» Τόμος Δεύτερος - Αθήναι 1957, σελ. 294-297), ο οποίος, πιθανότατα, σήμερα βρίσκεται στη βιβλιοθήκη της κάποτε βασιλικής οικογένειας της

Ο Πέτρος Παπαγεωργίου «διατρίβων εν Σέρραις (1889-1891) άξιον του κόπου ενόμισεν να ασχολιθεί περί την αναγραφήν και εξέτασιν πάντων των εν αυταίς και περί αυτάς μνημείων...»³ μεταξύ των οποίων και ο περίφημος Κώδικας της Μητροπόλεως. Του Κώδικα αυτού ο Π. Παπαγεωργίου πρόφθασε να ερευνήσει λίγες μόνο σελίδες ενώ την μελέτη του, για λογαριασμό του Παπαγεωργίου, πραγματοποίησε ο Σερραϊός Κωνσταντίνος Χόνδρος⁴ και έτσι έχουμε μια υποδειγματική καταγραφή των ουσιαστικότερων περιεχομένων του⁵.

Από τις σελίδες του Αρχαίου Κώδικα αντέγραψε ο Μητροπολίτης Σερρών Φιλόθεος Βρυέννιος (1875-1877) τον κατάλογο των Μητροπολιτών Σερρών⁶ ενώ, με εντολή του ηγουμένου της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών Γέροντα Θεοδοσίου⁷ αντιγράφηκαν το 1877 στον Νέο Μεγάλο Κώδικα της Μονής είκοσι τρία έγγραφα που αφορούν αμέσως ή εμμέσως τη Μονή του Προδρόμου, καθώς και ο επισκοπικός κατάλογος της Μητροπόλεως Σερρών.

Βουλγαρίας. Ο Paolo Odorico, που συνεργάστηκε επιστημονικά με τους Βούλγαρους στην καταγραφή των κλεμμένων ελληνικών κωδίκων, δε θεωρεί σίγουρη την κλοπή του κώδικα, με το επιχείρημα πως δεν έχει ακόμα βρεθεί! Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου-η ζωή ενός κληρικού του δέκατου έβδομου αιώνα». Σερραϊκά Ανάλεκτα, τομ. Α. Σέρρες 1992, σ. 134, σημ. 28.

3 Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ...,ό.π., σ. 7.

4 Ό.π., σ. 7. Ο Σερραϊός Κ. Χόνδρος, υπήρξε υποπρόξενος της Ιταλίας και Πρόεδρος του Μακεδονικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Σερρών το 1882. Ιωάννης Θ. Μπάκας, «Εκπαιδευτικά ζητήματα των Σερρών κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα». Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου. Οι Σέρρες και η περιοχή τους. Από την Οθωμανική κατάκτηση μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Σέρρες 2013, τομ. Α, σ. 458 και Πέτρου Κ. Σαμισάρη, «Ο Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών». Σερραϊκά Ανάλεκτα, τομ. 4^{ος}, Σέρρες 2006, σ. 111.

5 Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ...,ό.π., σ. 36-64.

6 Ημερολόγιον της Ανατολής. Πολιτειογραφικόν, Φιλολογικόν και Επιστημονικόν του έτους 1879. Μέρος Δ': «Ο Αρχαιότερος Κώδιξ της μητροπόλεως Σερρών», σ. 386-390.

7 Χαράλαμπου Βουρουτζίδη: «Κατάλογος ηγουμένων Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών». Σερραϊκά Ανάλεκτα, τομ. Γ', Σέρρες 2001, σ. 194.

Τα έγγραφα αυτά παρουσιάστηκαν σε πρόδρομη ανακοίνωση το 1992 από τους Β. Κατσαρό-Χ. Παπαστάθη⁸ και βρίσκονται στις σελίδες 438 έως και 451 του Βραβείου της Μονής του Προδρόμου⁹ που, σήμερα, βρίσκεται στο κλεπταποδόχο κέντρο «Ivan Dujeven» με αριθμό D 375¹⁰.

Ο καθηγητής Paolo Odorico¹¹ το 1994 εκδίδει τα αντιγραμμένα έγγραφα του Αρχαίου Κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών¹². Από τα έγγραφα αυτά την ιδιαίτερη προσοχή του P. Odorico απέσπασε μητροπολιτική πράξη του 1630 που αφορά την ιδιοκτησιακή αποδοχή από τη Μητρόπολη Σερρών «τινός οσπιτίου ευρισκομένου

---

8 Βασίλης Κατσαρός- Χαράλαμπος Παπαστάθης: «Ο Νέος Μέγας Κώδιξ της Μονής του Τιμίου Προδρόμου - πρόδρομη ανακοίνωση». Σερραϊκά Ανάλεκτα, τομ. Α΄, Σέρρες 1992, σ. 172-220.

9 *Ο.π.*, σ. 179.

10 Βασίλης Κατσαρός: Τα χειρόγραφα των μονών Τιμίου Προδρόμου Σερρών και Παναγίας Αχειροποιήτου του Παγγαίου (Κοσινίτσας). Η ιστορία των αριθμών. Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σερρών. Σέρρες 1995, σ. 208.

11 Ο Paolo Odorico, Ιταλός την καταγωγή, είναι ερευνητής της βυζαντινής ιστορίας και λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Τεργέστης. Διευθύνει τις σπουδές στη Σχολή Ανωτάτων Σπουδών στις Κοινωνικές Επιστήμες στο Παρίσι, όπως και το Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Νοτιοανατολικών Ευρωπαϊκών Σπουδών.

12 Το 1992 οι Κατσαρός-Παπαστάθης (δες σημ. 8) γνωστοποιούν με πρόδρομη ανακοίνωσή τους το περιεχόμενο του κώδικα. Το 1995 οι: Andre Guillou, Lenos Mavromatis και Lisa Benou με άρθρο τους δημοσιεύουν πρόδρομα το περιεχόμενο του κώδικα: «Les Archives de saint-Jean Prodrome sur le mont-menecee. Inventaire du cartulaire B. Partie A: xiii-xv siecle» στο περιοδικό: Βυζάντιο, τομ. LXV. Bruxelles 1995, σ. 198 - 239. Ειδικότερα ο Paolo Odorico στο δεύτερο μέρος αυτής της εργασίας «Partie B: xv-xix siecle» και στις σελ. 228-239 δημοσιεύει περιλήψεις εγγράφων τα οποία σχολιασμένα εξέδωσε το 1998 στο: *Le codex B du monastère Saint-Jean-Prodrome Serrès Xve -XIXe siècles. Éditions de l'association "Pierre Belon" 1998*. Τα αντιγραμμένα, για λογαριασμό της I.M. του Τιμίου Προδρόμου έγγραφα, από τον κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών, εκδόθηκαν από τον P. Odorico στο: *Mémoire d'une voix perdue. Le Cartulaire de la metropole de Serrès 17e -19e siècles. (Documents et Recherches sur le monde byzantin néohellénique et balkanique, XVI) Παρίσι 1994*.

εν τη χώρα του Γιωργιλά...»¹³. Το έγγραφο για το «τσιφλίκι¹⁴ του Γιωργιλά» βρίσκεται καταχωρημένο στη σελ. 445 του Νέου Μεγάλου Κώδικα¹⁵ της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου.

Το μητροπολιτικό αυτό έγγραφο-πρακτικό, έχει μια ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία της Εκκλησίας των Σερρών. Το πρακτικό, σε γενικές γραμμές, καταγράφει το ιστορικό μιας συμφωνίας για τη μετατροπή πολύ πριν το 1630, μιας ιδιόκτητης κατοικίας στη χώρα του Γιωργιλά, χωριό που βρισκόταν στα Β.Α του κάμπου της Νιγρίτας, σε τσιφλίκι με την ονομασία «του Ταξιάρχη». Τη συμφωνία, όπως μαρτυρά το κείμενο του εγγράφου, έκαναν ο Οικονόμος της Μητροπόλεως Σερρών «πρεσβύτερος κύριος Συναδινός» και «ο ιερομόναχος παπά κύριος Γαβριήλ και η μοναχή Παϊσία η γυνή του ποτέ Σίδεση...»¹⁶.

Γεγονότα που δεν περιγράφονται στο έγγραφο μα που, σαφώς υπονοούνται με τη διατύπωση: «Υστερον δε διαφερομένων αλλήλων περί αυτού εικινδύνευεν αποξενωθήναι υπ' αυτών...»¹⁷ απείλησαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς του τσιφλικιού και ο Ιερομόναχος Γαβριήλ και η Μοναχή Παϊσία πρόσπεσαν στον Μητροπολίτη Σερρών για διευθέτηση του θέματος.

Ο Αρχιερέας Σερρών Δανιήλ¹⁸ με τη σύμφωνη γνώμη του Οι-

13 *Ο.π.*, *Mémoire d'une voix perdue...*, σ.72. Οι Κατσαρός- Παπαστάθης, *ό.π.*, σ. 180 αντιγράφουν από τον Κώδικα «εν τη χώρα του Γεωργιλά» και όχι «Γιωργιλά» όπως ο P. Odorico. «Χώρα του Γεωργιλά» διαβάξει και ο Κ. Χόνδρος. Π. Παπαγεωργίου: *Αι Σέρροι και τα προάστεια ...*, *ό.π.*, σ. 82.

14 Το Τσιφλίκι ή Τσιφτλίκ είναι τουρκική λέξη και σημαίνει την έπαυλη, το αγροκήπιο.

15 Κατσαρός-Παπαστάθης: «Ο Νέος Μέγας Κώδιξ της Μονής του Τιμίου Προδρόμου...», *ό.π.*, σ. 180.

16 Paolo Odorico: *Mémoire d'une voix perdue...*, *ό.π.* σ. 72.

17 *Ο.π.*, σ. 72.

18 Ο Μητροπολίτης Σερρών Δανιήλ Μαυροματόπουλος υπήρξε έμπιστος φίλος και στενός συνεργάτης του Πατριάρχου Κύριλλου Λούκαρη. Ο Δανιήλ, διατέλεσε πρωτοσύγγελος στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και, κατά τη διάρκεια της τρίτης πατριαρχίας του Λούκαρη (1623-1633) εξελέγη Μητροπολίτης Κορίνθου το 1624. Μετά το θάνατο του Σερρών Αχιλλίου, μετατέθηκε στην Μητρόπολη Σερρών στις 18 Ιουλίου του 1628, προκειμένου να είναι σιμότερα στον μέντορά του Πατριάρχη Κύριλλο Α΄. Αναστάσιου Καρναστάση «Σημειώσεις» στο: Paolo Odorico, Σπύρου Ασδραγά, Τάσου (Αναστάσιου) Καρναστάση, Κώστα Κωστή, Σωκρά-

κονόμου της Μητροπόλεως «πρεσβύτερου Συναδινού» και, αφού ο Στάσιος (Αναστάσιος) γιος της Μοναχής Παΐσιας και νόμιμος κληρονόμος τής πατρικής του περιουσίας παραιτήθηκε από τα δικαιώματά του σε αυτήν, ενέταξε κατά το κείμενο του εγγράφου το τσιφλίκι του Ταξιάρχη στις ιδιοκτησίες της Μητροπόλεως Σερρών το Νοέμβριο του 1630 «και ειρήνευσαν άπαντες» οι ερίζοντες και διαφερόμενοι περί αυτού.

Δυστυχώς, κάθε σχολιασμός και παρατήρηση πάνω στο περιεχόμενο της μητροπολιτικής πράξεως του 1630, συνιστά μια αναίρεση των λανθασμένων αναγνώσεων και συμπερασμάτων του εκδότη του εγγράφου P. Odorico και αποδόμηση της φαντασιώδους κατασκευής του.

Στις 6 Νοεμβρίου του 1992, ο Paolo Odorico μιλά στους Σεραίους στην αίθουσα της Σεραϊκής Πολιτιστικής Εταιρείας με θέμα: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου – η ζωή ενός κληρικού του δέκατου έβδομου αιώνα»¹⁹. Στην ομιλία του αυτή ο P. Odorico τοποθέτησε στην κλίνη του Προκρούστη το περιεχόμενο του μητροπολιτικού πρακτικού του 1630 «περί τινος οσπιτίου ευρισκομένου εν τη χώρα του Γιωργουλά...» και, τεντώνοντάς το στα άκρα προσάρμοσε την πραγματικότητά του σε ένα προκαθορισμένο σχήμα με τέτοιο τρόπο που, το αποτέλεσμα ευνόησε την κατασκευή μιας ιστορίας με φαντασιώδη δεδομένα.

Το περιεχόμενο αυτής της ομιλίας, με επονσιώδεις διαφοροποιήσεις, μεταφέρεται από τον P. Odorico τόσο στη δημοσίευση του εγγράφου²⁰ όσο και στον πρόλογο του βιβλίου: «Αναμνήσεις και

τη Πετμεζά: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών στη Μακεδονία (17^{ος} αιώνας). Έκδοση: Association Pierre Belon 1996, σ. 363. Δες και Κ. Σάθα: Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1972, τόμ. Γ. σ. 566. Το μήνα Ιούλιο του 1650 έγγραφο της Μητροπόλεως Σερρών υπογράφει ως «Μητροπολίτης Σερρών» ο Κύριλλος (1650–1676). Οπότε, η ποιμαντορία του Δανιήλ Μαυροματόπουλου ορίζεται από τις 18 Ιουλίου του 1628 έως τον Ιούλιο του 1650. Δες και: Χαράλαμπος Βουρουτζίδης: «Η Αποτείχιση του χριστεπώνυμου πληρώματος της Εκκλησίας των Σερρών από τον Μητροπολίτη Δανιήλ το 1637». Περιοδικό: Θεοδορμία, έτος ΙΘ, τεύχ. 4, Δεκέμβριος 2017, σ. 509–521.

19 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...» ό.π., σ. 122.

20 Paolo Odorico: Mémoire d'une voix perdue..., ό.π. σ. 72.

συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών στη Μακεδονία»²¹.

Πρώτη ψηφίδα, σε μια σειρά παρανοήσεων, που οδηγούν σε τερατώδη συμπεράσματα, είναι η προσπάθεια αλλαγής χρονολογίας του εγγράφου²². Σε αντίθεση με όσα πιστεύει ο P. Odorico, ότι τάχα ο Π. Παπαγεωργίου «εξέτασε προσεχτικά, [και] κατέγραψε το περιεχόμενο του [Αρχαίου Κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών]»²³ είναι βέβαιο πως, ο Παπαγεωργίου είδε τον Κώδικα αλλά μελέτησε μόνο μερικές σελίδες του, όπως ο ίδιος με παρηγοσία μας βεβαιώνει δίνοντας τα εύσημα της μελέτης στον Σερραίο Κωνσταντίνο Χόνδρο²⁴.

Ο Π. Παπαγεωργίου μνημονεύει το έγγραφο που, για λογαριασμό της έρευνάς του κατέγραψε ο Κ. Χόνδρος με ημερομηνία 1630²⁵.

---

21 Paolo Odorico, Σπύρου Ασδραχά, Τάσου (Αναστάσιου) Καραναστάση, Κώστα Κωστή, Σωκράτη Πετμεζά: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών στη Μακεδονία (17^{ος} αιώνας). Έκδοση: Association Pierre Belon 1996.

22 Δεν έχει νόημα η παραπομπή στα σχόλια του πρακτικού του 1630 που προτάσσει ο P. Odorico στο «Mémoire d'une voix perdue...» καθώς αυτά επί της ουσίας, είναι αναπαραγωγή των όσων υποστηρίζει στο «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...» που επαναλαμβάνονται στο «Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών...».

23 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών..., ό.π., σ. 21.

24 «Πλείστου δε λόγου άξιος τω έργω εγένετο ο κ. Χόνδρος και επιστείλας μεν μοι αντίγραφον ανεκδότου αρχαίου εγγράφου περί του ναού του αγίου Γεωργίου του Κρουονερίτου και οδηγητικόν των αναγνωστών τοπογραφικόν διάγραμμα του τείχους προθύμως πεφιλοτεχνημένον υπό του κ. Ιωάννου Πανταζή, μελετήσας δε και τον αρχαιότατον, του ιζ' αιώνας αρχομένου, των κωδίκων της μητροπόλεως ου (οὔ) ολίγας σελίδας είχαν εγώ προφθάση να ερευνήσω...». Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ..., ό.π., σ. 7.

25 Ο Γεωργιλάς, σελ. 77 (του αρχαίου Κώδικα) «χώρα του Γεωργιλά...». Εκεί «τω 1630 έτει μοναχοί έκτισαν οικίαν κληθείσαν τσιφλίκιον του Ταξιάρχου». Π. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ..., ό.π., σ.82. Βεβαίως, ο Π. Παπαγεωργίου κακώς εκλαμβάνει το 1630 ως έτος ανεγέρσεως του μικτού μοναστηριού, αφού ο πρεσβύτερος Συναδινός και οι: ιερομόναχος Γαβριήλ και μοναχή Παϊσία συμφώνησαν «προ χρόνων ικανών» για την υπαγωγή του μονύδριου του Ταξιάρχη στη Μητρόπολη Σερρών. Τούτο αυτό σημαίνει πως το κτίσμα προϋπήρχε του 1630.

Το 1877 ένας άγνωστος γραφέας²⁶ για λογαριασμό της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών αντιγράφει από τον Αρχαίο Κώδικα της Μητροπόλεως συνολικά είκοσι τέσσερα έγγραφα που βρίσκονται στις σελίδες 438–451 του Νέου Μεγάλου Κώδικα της Μονής και, σήμερα, βρίσκεται στο κλεπταποδόχο κέντρο «Ivan Dujce» στη Βουλγαρία. Ο ανώνυμος αντιγραφέας, ως χρονολογία του εγγράφου που αφορά το «τσιφλίκι του Ταξιάρχη» γράφει το 1630.

Ο P. Odorico, προκειμένου να φέρει στα μέτρα του κρεβατιού του Προκρούστη τα φαντασιώδη ευρήματά του στο έγγραφο, το επαναχρονολογεί με βάση την Ινδικτιώνα και αρχικά καταλήγει πως το έγγραφο είναι του 1639²⁷.

Μάλιστα, εντελώς αυθαίρετα και, πιθανότατα, για να αποφύγει την επιστημονική εγκυρότητα του Π. Παπαγεωργίου²⁸ υποστηρίζει ότι στον Αρχαίο Κώδικα υπήρχαν όχι ένα, αλλά δύο έγγραφα που αφορούσαν το τσιφλίκι του Ταξιάρχη και ότι το πρώτο είναι του 1630 ενώ, αυτό που αυτός δημοσιεύει, είναι του 1639²⁹.

Όμως, ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι ο Κ. Χόνδρος δεν αντέγραψε και τα δύο έγγραφα που, τάχα κατά τον P. Odorico, υπήρχαν στον Αρχαίο Κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών και αφορού-

26 Ο Paolo Odorico υποστηρίζει πως, η αντιγραφή των εγγράφων έγινε από το Σερραίο καλλιγράφο Γεώργιο Δημητρίου, δάσκαλο στο χωριό Δοβίστα (Εμμανουήλ Παππός). Ο Βασίλης Κατσαρός και ο Χαράλαμπος Παπαστάθης, βεβαιώνουν ότι τα κείμενα των σελ. 438–451 έγραψε: «ένα διαφορετικό χέρι ανώνυμο» και όχι ο Γεώργιος ούτε, βεβαίως, ο αντιγραφέας του Κώδικα, ο Σερραίος Κωνσταντίνος Χρήστου. Δες, Βασίλης Κατσαρός- Χαράλαμπος Παπαστάθης: «Ο Νέος Μέγας Κώδιξ της Μονής του Τιμίου Προδρόμου...», *ό.π.*, σ. 174 και 175.

27 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...» *ό.π.*, σ. 135, σημ. 36. Σε αυτή τη σημείωση ο P. Odorico είναι απόλυτος στη χρονολόγηση του εγγράφου: «Το πρακτικό γράφτηκε λοιπόν στις 3 Νοεμβρίου 1639». Στο «Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών...», *ό.π.*, σ. 18», εγκαταλείπει την απόλυτη βεβαιότητα και γράφει πως, η χρονολόγηση του πρακτικού δεν είναι βέβαιη «μπορεί να πρόκειται για το 1630 ή το 1639».

28 Επειδή, ίσως, πιστεύει πως τον Κώδικα αντέγραψε ο Π. Παπαγεωργίου.

29 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 135, σημ. 36.

σαν το τσιφλίκι του Ταξιάρχη, δεν τα αντέγραψε και ο επί τούτου απεσταλμένος από την Ιερά Μονή του Τιμίου Προδρόμου αντιγραφέας εγγράφων, αφού ενδιέφεραν³⁰ την εντολοδόχο Μονή³¹;

Στην συνέχεια ο P. Odorico τοποθετεί τον ακρογωνιαίο λίθο της φαντασιώδους οικοδομής του. Υποστηρίζει επί της ουσίας πως η τοποθεσία Σκάλιτσα³² ταυτίζεται με την τοποθεσία του Γιωργιλιά³³. Εκεί, όπως σημειώσαμε, μια ιδιωτική κατοικία

---

30 Το ενδιαφέρον της Μονής για το έγγραφο αυτό του 1630, που αφορά το «τσιφλίκι του Ταξιάρχη» στη χώρα Γιωργιλιά, πιθανότατα ξεκινά από το επίθετο των αδελφών Κωνσταντίνου και Αθανάσιου Γεωργιλιά, που πούλησαν στη Μονή του Προδρόμου οικία και εργαστήριο στο κέντρο της πόλης των Σερρών το 1345. Lisa Benou: *Le Codex B Saint-Jean-Prodrome. Serres XIIIe- XVe siecles. Association Pierre Belon. Paris 1998*, σ. 129.

31 Όπου στον Αρχαίο Κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών υπήρχαν δύο έγγραφα για το ίδιο θέμα, ο αντιγραφέας γράφει: «Ἐτέρα καταγραφή...». Κατσαρός-Παπαστάθης: «Ο Νέος Μέγας Κώδιξ της Μονής του Τιμίου Προδρόμου...», *ό.π.*, σ. 181.

32 Σκάλιτσα. Τοποθεσία όπου ο Παπασίδερης, πατέρας του παπά-Συναδινού, έχτισε μικρό μοναστήρι.

33 Ο Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 18, ενώ γράφει ότι η τοποθεσία της Σκάλιτσας «μπορεί να ανταποκρίνεται στο τσιφλίκι του Γιωργουλά», στη συνέχεια του κειμένου του, στηρίζει με ερωτηματικά μια ολόκληρη μυθοπλασία γύρω από τον παπά-Συναδινό, βασιζόμενος στην ανομολόγητη ταύτιση Σκάλιτσας και Γιωργουλά. Έχοντας απορρίψει (Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 134, σημ. 8) την ταύτιση της Σκάλιτσας με το Μοναστήρι του Σταυρού, που κάνει ο Γ. Καφταντζής (Η Σερραϊκή χρονογραφία του Παπασυναδινού. Έκδοση Ι. Μ. Σερρών και Νιγρίτης, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 38 και Σερραϊκά Χρονικά, τόμ. 9, Αθήνα 1982/1983, σ. 40) ως απλή υπόθεση, στη συνέχεια και, προφανώς ηθελημένα, αγνοεί τις εξαιρετικές σημειώσεις του Τάσου Καραναστάση, που συνεκδίδονται με το κείμενο της ολοκληρωμένης χρονογραφίας του παπά-Συναδινού, που αυτός υπογράφει. Η τοποθεσία Σκάλιτσα βρίσκεται κατά πάσα πιθανότητα Β.Β.Δ από το Μελενικίτσι και πάντως, σε καμία των περιπτώσεων στον κάμπο της Νιγρίτας. Για την τοποθεσία της Μονής δε: Αναστασίου Καραναστάση: «Σημειώσεις» στο: Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 350 και Συμεών Πασχαλίδη-Δημήτριου Στράτη: *Τα Μοναστήρια της Μακεδονίας*. Α.Π. Θεσσαλονίκη- Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών. Θεσσαλονίκη 1996, σ. 407. Επίσης ο Π. Παπαγεωργίου γράφει: «χώρα του Γεωργιλιά: το τέσσαρας ώρας προς νότον

με άδεια του Οικονόμου της Μητροπόλεως Σερρών Συναδινού «καλλωπίζεται»³⁴ και μετατρέπεται σε μικτό μοναστήρι, με πλήρωμα τον Ιερομόναχο Γαβριήλ και τη Μοναχή Παϊσία. Για τη συνύπαρξη αυτή που, πάντως, ρητά απαγορεύουν οι Ιεροί Κανόνες της Στ' και Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, προ «χρόνων ικανών» του 1630, χρονιά συντάξεως του πρακτικού, συμφώνησε «ο τε τιμιώτατος οικονόμος της ημετέρας μητροπόλεως [Σερρών] πρεσβύτερος κύριος Συναδινός»³⁵.

Δύο απλές συνωνυμίες και ένα εκκλησιαστικό οφφίκιο, προκαλούν διαδοχή αυθαίρετων υποθέσεων που ο P. Odorico ονομάζει «ανασύνθεση των γεγονότων»³⁶, γεγονότων που απαιτούν την ταύτιση του κοσμικού Σίδερη με τον ιερωμένο Παπασίδερη και, του Οικονόμου της Μητροπόλεως Σερρών Συναδινού, με τον παπά-Συναδινό τον χρονογράφο.

Ο Σίδερης, κάτοικος της χώρας του Γεωργουλά³⁷ με χριστιανούς αθίγγανους, πέθανε αρκετά νωρίτερα από το 1630³⁸ ενώ ο Μελενικιώτης Παπασίδερης πέθανε το 1637. Επίσης, προϋπόθεση της «ανακάλυψης» δύο νέων ομοπατριών αδελφών του παπά-Συναδινού, που προστίθενται στους ομοπατριους και ομομήτριους αδελφούς του: Παπαζαχαρία, Παπαγερακούδη και Μποζή³⁹ είναι

απέχον τσιφλίκιον Γεωργουλά μετά κατ. Χριστιανών Αθιγγάνων 90». Π. Παπαγεωργίου: *Αι Σέρραι και τα προάστεια ...*, ό.π., σ. 82. Το τοπωνύμιο σώζεται έως και σήμερα στην περιοχή της Νιγρίτας.

34 Paolo Odorico: *Memoire d'une voix perdue...*, ό.π., σ. 72. «Καλλωπίζεται», τουτέστιν από αγροτόσπιτο μετασχηματίζεται σε ευκτήριο οίκο.

35 Ό.π. σ. 72.

36 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, ό.π., σ. 18

37 Οι χριστιανοί, από τα χρόνια του Βυζαντίου, κάτοικοι της κάποτε χώρας του Γεωργουλά, μαζί με κατοίκους από τους παλιούς οικισμούς: Τρίγωνο και Καρά Ορμάν (Μαύρο Δάσος), έφτιαξαν μετά το 1900 το σημερινό χωριό Φλάμπουρο στο Δήμο Νιγρίτας.

38 Ο P. Odorico επειδή ταυτίζει τον κοσμικό Σίδερη με τον ιερωμένο Παπασίδερη, αγνοεί τόσο το «προ χρόνων ικανών» του 1630 που αναφέρει το μητροπολιτικό πρακτικό, όσο και την αναφορά, στο ίδιο έγγραφο, του ιδιοκτήτη του σπιτιού ως ήδη εκλιπόντα, τον «ποτε Σίδερη» και τοποθετεί το θάνατο του Σίδερη στο 1637, χρονιά που πέθανε ο Παπασίδερης. Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», ό.π., σ. 135, σημ. 36.

39 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, ό.π., σ. 128.

για τον P. Odorico ο δεύτερος γάμος του Παπασίδερη! Έτσι, ο εκδότης του πρακτικού του 1630 γράφει: «Πρώτη έκκληξη᾽ μαθαίνουμε τ' όνομα της μητέρας του Συναδινού και την ύπαρξη του αδελφού του Γαβριήλ...!», αναγνωρίζοντας τη Μοναχή Παϊσία⁴⁰ ως μητέρα του παπά-Συναδινού και, ως αδέρφια του τους: Ιερομόναχο Γαβριήλ και Στάσιο (Αθανάσιο)⁴¹ Ιερέα, τέκνα της Παϊσίας, πιθανόν κατά τον P. Odorico δεύτερης συζύγου του Παπασίδερη⁴².

Βέβαια, στη μυθολογική κατασκευή του P. Odorico, οι θριαμβολογίες για την ανακάλυψη του ονόματος της μητέρας του παπά-Συναδινού είναι χωρίς νόημα, διότι το όνομα της μοναχής Παϊσίας δεν είναι το κατά κόσμο όνομά της! Πάντως, η επαναχρονολόγηση του εγγράφου (1639) δύο χρόνια μετά τον θάνατο του Παπασίδερη (1637) ολοφάνερα γίνεται σκόπιμα από τον P. Odorico, προκειμένου να δικαιολογήσει τόσο την κουρά της μοναχής Παϊσίας, όσο και το γεγονός πως δεν είναι δυνατό να έγινε η «μητέρα» ή «μυτριά» του παπά-Συναδινού μοναχή το 1630, χρονιά που ακόμα ζούσε ο Παπασίδερης.

Ββαιότητα αναμφισβήτητη είναι πως το πρακτικό του 1630 δηλώνει ότι ο Στάσιος είναι «ο υιός του Σίδερη και της μοναχής Παϊσίας»⁴³ τίποτα όμως δεν μαρτυρά ότι, ο Ιερομόναχος Γαβριήλ ήταν γιος της και, προ πάντων πως ο γιος της Στάσιος ήταν Ιερέας! Παρά το γεγονός ότι ο P. Odorico διατηρεί κάποιες επιφυλάξεις,

---

40 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 131, με επεξηγήσεις στη σημ. 37. Στην υποσημείωση αυτή ο P. Odorico γράφει: «Εκτός εάν η μοναχή Παϊσία, που προφανώς έγινε καλόγρια μετά το θάνατο του συζύγου της, ήταν η δεύτερη γυναίκα του Σίδερη (διάβαζε Παπασίδερη) γεγονός που δεν αποκλείεται, μα δεν φαίνεται και πιθανό, γιατί δεν ήταν αξιοπρεπές! ένας παπάς να ξαναπαντρεύεται! Βέβαια, το όνομα αυτό είναι πιθανό να το έχει λάβει μετά την αποδοχή του μοναχικού σχήματος». Δηλαδή, κατά τον P. Odorico τα φερόμενα απ' αυτόν αδέρφια του παπά-Συναδινού του χρονογράφου, Γαβριήλ και Στάσιος, ήταν μπάσταρδα. Τελικά, αφού «δεν φαίνεται και πιθανό, γιατί δεν ήταν αξιοπρεπές» να ξαναπαντρεύτηκε ο Παπασίδερης; Δες και Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 18.

41 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 18.

42 Στο «Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...», *ό.π.*, σ. 18» ο P. Odorico εγκαταλείπει τη θέση πως η μοναχή Παϊσία ήταν η μάνα του παπά-Συναδινού του χρονογράφου και την κάνει μυτριά του.

43 Paolo Odorico: Mémoire d'une voix perdue..., *ό.π.*, σ. 72.

για το δεύτερο γάμο κληρικού λέγοντας ότι: «δεν ήταν αξιοπρεπές»! να ξαναπαντρεύεται ένας ορθόδοξος ιερέας⁴⁴, ενσυνείδητα και για τις ανάγκες «ανασύνθεσης των γεγονότων» αγνοεί τους κανόνες: 17^ο και 26^ο των Αγίων Αποστόλων, 12^ο του Μ. Βασιλείου και 3^ο και 6^ο της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, που απαγορεύουν το γάμο μετά τη χειροτονία⁴⁵. Πάντως, αξίζει σημειώσεως το γεγονός πως ο Παπασίδερης ήταν τόσο πολύ προσηλωμένος στην εφαρμογή των Εκκλησιαστικών Ιερών Κανόνων, που χώρισε την παντρεμένη κόρη του Παπανικόλα από τον άντρα της, μετά από τρία χρόνια γάμου, επειδή είχαν μεταξύ τους πέμπτου βαθμού συγγένεια⁴⁶.

Στην φαντασιώδη «ανασύνθεση των γεγονότων» από τον P. Odorico, καθοριστικό ρόλο στην παραποίηση της εκκλησιαστικής ιστορίας των Σερρών παίζουν και οι «άλλες» αναγνώσεις των γεγονότων, που μαρτυρά ο παπά-Συναδινός. Έτσι, δυο καθοριστικής σημασίας γεγονότα στη ζωή του Σερραίου χρονογράφου που συνδέονται μεταξύ τους, για τις ανάγκες «ανασύνθεσης των γεγονότων» από τον P. Odorico τοποθετούνται είτε σε μελλοντικό χρόνο, είτε αλλάζουν στην αιτιολογία τους⁴⁷. Γράφει ο παπά-Συναδινός: «Τω αυτώ χρόνω, (1637) Φεβρουαρίου ιθ' επήγα εις το μοναστήρι Σκάλιτζα χάριν προσκυνήσεως, και ο Παπακομνιανός έχοντας τον φθόνον δια το οφφίκιον ...» τον καταγγέλλει στον Αρχιερέα Δανιήλ ότι τριγυρνά από χωριό σε χωριό και συνωμοτεί με τους ιερείς και πως, εάν ο Σακελλάριος της Μητροπόλεως Σερρών δεν έφυγε, θα φύγει λάθρα για την Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να τον μηνύσει στον Πατριάρχη για τη ζήτη⁴⁸. Σημειώνει ο παπά-Συναδινός στη χρονογραφία του: «Και παρευθύς [ο Αρχι-

44 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...» *ό.π.*, σ. 135, σημ. 37 και: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 18».

45 Πηδάλιον της Μίας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας. Αθήνα 1982, σ. 18, 26, 599, 221, 223..

46 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 124.

47 Χαράλαμπου Βουρουτζίδη: «Η ορθόδοξη ομολογία του ιερέα και χατζη-οικονόμου της Ιεράς Μητροπόλεως Σερρών παπά-Συναδινού». Σεραϊκά Χρονικά, τ. 19, Αθήνα 2019, σ. 135.

48 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 130

ερέας Δανιήλ] κράζει όλους τους κληρικούς, ιερείς και όλους τους Χριστιανούς και κάμει σύνοδο. Τέλος πάντων έβαλεν το ωμοφόριον του και με αφώρισεν και με αναθεμάτισαν οι πάντες...»⁴⁹.

Ο Paolo Odorico στα κείμενά του⁵⁰ γράφει ότι ο παπά-Συναδινός πήγε στη Σκάλιτζα, που ταυτίζει με τον τόπο του Γιωργιλιά⁵¹ το Φεβρουάριο του 1638, δηλαδή, ένα χρόνο αργότερα από τον χρόνο που σημειώνει ο παπά-Συναδινός και, η επίσκεψη αυτή δεν έγινε «χάριν προσκυνήσεως», αλλά για να «έρθει σε συμβιβασμό με τη μητέρα και τον αδελφό του»⁵² χωρίς να αποκαλύπτει με ποιον από τους δυο «αδελφούς» του.

Τον Φεβρουάριο του 1638⁵³ οι Σερραίοι, με απόφαση Γενικής Συνελεύσεως, έδωξαν από την πόλη τους τον παπά-Συναδινό με αφορισμό του Μητροπολίτη Δανιήλ. Στις 3 Απριλίου του 1638, ημέρα του Μεγάλου Σαββάτου, διαβάστηκαν οι δύο τέλειες καθαυρέσεις του παπά-Συναδινού σε όλες τις Εκκλησίες: «εις επήκουον πάντων, διότι ήτον και Μελνικιώτες και χωριάτες, και παπάδες και ξένοι, ως να το ηξέυρουν οι πάντες»⁵⁴. Αιτία της νέας δοκιμασίας του παπά-

49 *Ό.π.*, σ. 130.

50 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 132. του ίδιου: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 18 και, στο: *Memoire d'une voix perdue...*, *ό.π.*, σ. 71.

51 Η ταύτιση του Μοναστηριού της Σκάλιτσας που έχτισε ο πατέρας του Παπά-Συναδινού, με το τσιφλίκι του Ταξιάρχη ευθέως αποφεύγεται από τον Paolo Odorico, όμως σαφέστατα υπονοείται αφού είναι η βάση της φαντασιώδους ιστορίας του. Γράφει: η Σκάλιτσα, ως τοποθεσία «Μπορεί να ανταποκρίνεται στο τσιφλίκι του Γιωργουλά». «Το Τσιφλίκι του Ταξιάρχη θα μπορούσε να έχει γίνει ένα είδος οικογενειακού μοναστηριού...». *Ό.π.*: «Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...» σ. 18. «Ίσως είναι αυτό το μοναστήρι της Σκάλιτσας που -κατά τη μαρτυρία του Συναδινού- ίδρυσε ο Σίδερης!» Εδώ η στρέβλωση της ιστορίας είναι προκλητική καθώς ταυτίζει τον παπαΣίδερη με τον Σίδερη! «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...» σ. 132.

52 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 132.

53 «Τω αυτώ χρόνω τον Φεβρουάριον μήναν με εδίωξαν εμένα τον Παπασυναδινόν όλοι οι Χριστιανοί και όλη η πολιτεία, μικροί τε και μεγάλοι, από τας Σέρρας και από το σπίτι μου...». Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 140.

54 *Ό.π.*, σ. 142.

Συναδινού ήταν πως, αμέσως μετά τον αφορισμό του το Φεβρουάριο του 1637, πήγε λάθρα στο Πατριαρχείο και, κατάγγειλε για οικονομική πλεονεξία τον Μητροπολίτη Δανιήλ στον Πατριάρχη Νεόφυτο τον Γ΄ για την ζήτη που επέβαλε στην Μητρόπολη Σερρών⁵⁵ υπέρ του πατριάρχου Κύριλλου Λούκαρι. Αυτό, όμως, που δεν γνώριζε ο παπά-Συναδινός ήταν πως ο Πατριάρχης Νεόφυτος Γ΄ υπήρχε ομόφρων του πρώην πατριάρχη Κύριλλου Λούκαρι⁵⁶.

Γράφει ο παπά-Συναδινός: «Η αιτία της συμφοράς, [δηλαδή

---

55 Ο.π., σ. 150. Ο παπά-Συναδινός σαν χρονογράφος, δεν τα πάει καθόλου καλά με τις χρονολογήσεις. Το γεγονός επεσήμαναν κατ' αρχάς ο Σπυρίδων Λάμπρος και ο Μανουήλ Γεδεών και, στη συνέχεια, ο Λεάνδρος Βρανούσης σε παρέμβασή του στην εισήγηση του Σπ. Ασδραχά: «Η οικονομία και οι νοοτροπίες: η μαρτυρία του Χρονικού των Σερρών, του Νεκτάριου Τέρπου και του Αργύρη Φιλιππίδη (5.10.1982) Αθήνα 1984 Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε. Τετράδια εργασίας 7, σ. 112». Λογικά ο παπά-Συναδινός πρέπει να ταξίδεψε στην Βασιλεύουσα επί πατριαρχίας Νεοφύτου του Γ΄ (Ιούνιος 1636–Μάρτιος 1637) προκειμένου να καταγγείλει τον Μητροπολίτη Σερρών Δανιήλ για οικονομική πλεονεξία «κατέμπροσθεν του πατριάρχη και των αρχιερέων και κληρικών». Ο Σακελλάριος της Μητροπόλεως Σερρών ήταν αρκετά ευφυής, για να μην πάει στο Πατριαρχείο επί των ημερών του Κύριλλου Λούκαρη (Μάρτιος 1637–μέσα Ιουνίου 1638) διότι πρώτον γνώριζε τις προσωπικές σχέσεις του Πατριάρχη και του Μητροπολίτη Σερρών και δεύτερον, ο Σερρών Δανιήλ αμέσως μετά την ανάρρηση στον Οικουμενικό Θρόνο του Λούκαρη πήγε στη βασιλεύουσα, γιαυτό και η Γενική Συνέλευση των Σερραίων και ο αφορισμός του παπά-Συναδινού έγιναν το Φεβρουάριο του 1638. Επιπρόσθετα, με ποια λογική να καταγγείλεις για υπερβολές στη ζήτη έναν ιεράρχη, σε αυτόν που για χάρη του η ζήτη γίνεται; Όμως, αυτό που σίγουρα δεν γνώριζε ο χρονογράφος των Σερρών όταν πείρε την απόφαση να πάει στη βασιλεύουσα ήταν το γεγονός πως, ο Κύριλλος Λούκαρης είχε λάθρα επιστρέψει από την εξορία του στην Κωνσταντινούπολη από τις αρχές Αυγούστου του 1636 και «ιδιωτεύων εν Γαλατά συγχρόνως υποβοηθούσε το έργο του Νεοφύτου του Γ΄». Δες: Μητροπολίτου Σαρδέων Γερμανού: «Συμβολή εις τους Πατριαρχικούς καταλόγους Κωνσταντινουπόλεως από της αλώσεως και εξής». Ορθοδοξία, Οκτώβριος 1934, τεύχος 106, σ. 434. Η υπόθεση του Paolo Odorico ο παπά-Συναδινός να πήγε στο Πατριαρχείο επί των ημερών του Κύριλλου Κονταρή (μέσα Ιουνίου 1638– Ιούνιος 1639) δεν έχει καμία βάση καθόσον ο αφορισμός του Σακελλάριου της Μητροπόλεως Σερρών, όπως ο ίδιος βεβαιώνει, έγινε το Φεβρουάριο του 1638.

56 Αθανασίου Κομνηνού Υψηλάντου: Τα μετά την Άλωση. Κωνσταντινούπολη 1870, σ. 142.

του αφορισμού του] ω αδελφέ μου, ήτον διατί έκαμα μοναχός την αναφοράν δια τον κυρ Δανιήλ δια τη ζήτη⁵⁷ και δια τα πάντα όλα και επήγα μοναχός εις την Πόλιν και τον έκρινα κατέμπροσθεν του πατριάρχη και των αρχιερέων και κληρικών»⁵⁸.

Ο Paolo Odorico, πάντα στα πλαίσια της αυθαίρετης «ανασύνθεσης των γεγονότων», τοποθετεί χρονικά την επίσκεψη του παπά-Συναδινού στην Κωνσταντινούπολη στις αρχές του 1639⁵⁹, δηλαδή, τουλάχιστον επτά μήνες μετά τον αφορισμό του παπά-Συναδινού και πέντε μήνες μετά την ανάγνωση στις εκκλησίες των Σερρών των δυο τέλειων καθαιρέσεων του, για αυτήν ακριβώς την επίσκεψη στη Βασιλεύουσα. Επιπρόσθετα, ο P. Odorico αλλάζει, παρά τα όσα λέει ο παπά-Συναδινός για την αιτία της επίσκεψής του στο Πατριαρχείο και την αιτιολογία αυτής της επίσκεψης, γράφοντας πως ο Σακελλάριος της Μητροπόλεως Σερρών πήγε στη Βασιλεύουσα για να κλαφθεί «για το μερίδιο της κληρονομιάς του»⁶⁰.

Πρόσθετα προβλήματα στην εκκλησιαστική ιστορία των Σερρών δημιουργεί η ταύτιση του χρονογράφου Συναδινού με τον Οικονόμο της Μητροπόλεως Σερρών Συναδινό που, με εμμονή κάνει ο Paolo Odorico καθώς γράφει: «Όντως σ' ένα έγγραφο (ανέκδοτο)

---

57 Για τη ζήτη δεξ: Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη: «Το φαινόμενο της ζητείας κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο». *Ιόνιος Λόγος*, περιοδική έκδοση του τμήματος Ιστορίας του Ιόνιου Πανεπιστημείου. Τόμος Α' χαριστήριο στον Δημήτρη Ζ. Σοφιανό. Κέρκυρα 2007, σ. 293 (οι ζητείες, γράφει η Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη, δεν θα μπορούσαν να έχουν τη διάδοση και την αποδεδειγμένη αποδοτικότητα τους χωρίς δύο προφανείς παράγοντες: αφενός μεν τη βαθιά θρησκευτική πίστη των ανθρώπων...αφετέρου δε την ανιδιοτελή φιλαλληλία προς τους συνανθρώπους τους, που τους έκανε να υψωθούν πάνω από τα δικά τους πολλαπλά πιεστικά προβλήματα).

58 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, ό.π., σ. 150. Η επίσκεψη του παπά-Συναδινού στο Πατριαρχείο, επιβεβαιώνει την καταγγελία του Παπακομνιανού, για ύφανση συνωμοσίας από τον Σακελλάριο της Μητροπόλεως το 1637, κατά του Μητροπολίτη Σερρών Δανιήλ.

59 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, ό.π., σ. 19.

60 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», ό.π., σ. 132.

του Αύγουστου του 1638 ο Συναδινός φαίνεται ως οικονόμος»⁶¹ και «πρέπει να φανταστούμε ότι, πιθανότατα το 1637 ή το 1638 [ο παπά-Συναδινός] είχε γίνει οικονόμος: ίσως ο μητροπολίτης να του έδωσε αυτό το αξίωμα για να τον κατευνάσει»⁶².

Αυτές οι παρανοήσεις στην χρονογραφία του παπά-Συναδινού, οι ιστορικές παραποιήσεις και οι τερατώδεις υποθέσεις, χρησιμοποιήθηκαν ως βάση ανάγνωσης του επίσημου πρακτικού της Μητροπόλεως Σερρών του 1630 που αφορά το τσιφλίκι του Ταξιάρχη, προκειμένου στα πλαίσια μιας αυθαίρετης «ανασύνθεσης των γεγονότων» να κατασκευασθεί από τον εκδότη του, το εξωπραγματικό σενάριο της διαγαμίας του Παπασίδερη και των δυστυχιών του παπά-Συναδινού στην εκκλησιαστική του ζωή.

Ποια όμως πραγματικότητα μαρτυρά το εκκλησιαστικό πρακτικό του 1630, χωρίς πονηρά ερωτήματα και αστήριχτες υποθέσεις; Κατ' αρχάς, ο χρόνος συμφωνίας μεταξύ του Οικονόμου Συναδινού και του Ιερομόναχου Γαβριήλ, αν και άγνωστος, με εκείνο το «προ χρόνων ικανών»⁶³ στην εισαγωγή του μητροπολιτικού εγγράφου συμπεραίνεται πως είναι όχι αρκετά, αλλά πολύ παλαιότερος του 1630. Σταυροφόρος της Μητροπόλεως Σερρών, που απαντά στο όνομα Συναδινός με το οφφίκιο του Οικονόμου, υπογράφει έγγραφο δωρεάς οκτώ χιλιάδων άσπρων⁶⁴ του Μητροπολίτη Δράμας Αθανάσιου⁶⁵ προς τη Μονή του Τιμίου Προδρόμου Σερρών το 1607/1608 δηλαδή, επί των ημερών του Μητροπολίτη Σερρών Θεοφάνη Φλωρά (1602-1605 και

61 *Ο.π.*, σ. 132.

62 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 19.

63 Paolo Odorico: Memoire d'une voix perdue..., *ό.π.* σ. 72.

64 Το έγγραφο μνημονεύει ο Odorico στο έργο του: «Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 18» και το δημοσιεύει: Paolo Odorico: Le codex B du monastere Saint-Jean- Prodrôme..., *ό.π.*, σ. 78. Ο εκδότης ενώ προβληματίζεται για την ταυτότητα του Οικονόμου παπά-Συναδινού εν τέλει δεν εγκαταλείπει τη θεωρία του, για τον δεύτερο γάμο του Παπασίδερη, πατέρα του παπά-Συναδινού.

65 Πρόκειται για τον Αθανάσιο Γ' Λαμπάρδη (1593-1608) καταγόμενο από τη Δημητσάνα. Μέλος της σπουδαίας αυτής οικογένειας των Λαμπάρδη της Δημητσάνας ήταν και ο από Δράμας Μητροπολίτης Σερρών Παρθένιος (1728-1735) Π. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ..., *ό.π.*, σ. 41.

1606-1613)⁶⁶. Πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο που, τον Απρίλιο του 1630 ενταγμένο σε μια δεκαμελή ομάδα ταξιδεύει στο Άγιο Όρος. Γράφει ο χρονογράφος των Σερρών παπά-Συναδινός: «Τω αυτώ χρόνω (1629/30)⁶⁷ τον Απρίλιον μήναν ...εκινήσαμε με του Θεού την βοήθειαν ο τε εγώ ο Παπασυναδινός...και ο οικονόμος ο παπά κυρ Συναδινός...και επήγαμε εις το Άγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως»⁶⁸. Η εμμονή του Paolo Odorico, στην παραποίηση του κειμένου του παπά-Συναδινού αγγίζει τα όρια του σκανδάλου! Πόσο πιο καθαρά θα μπορούσε να διατυπωθεί πως: «ο Παπασυναδινός...και ο οικονόμος ο παπά κυρ Συναδινός ...» είναι δύο διαφορετικά πρόσωπα;

Η αναφορά στην προσκυνηματική επίσκεψη του παπά-Συναδινού στο Άγιο Όρος το 1629/1630 επιτρέπει, για να μην «πορευόμαστε ανύποπτοι για εκείνους που έφυγαν», μια εμβόλιμη αναφορά σε δύο σκαπανείς⁶⁹ της σερραϊκής ιστορίας, το έργο των οποίων στην εισαγωγή του κειμένου της «χρονογραφίας» του παπά-Συναδινού⁷⁰ ο Paolo Odorico βρίσκει την ευκαιρία να υποβιβάσει. Ο λόγος για τους: Πέτρο Πέννα και Γιώργο Καφταντζή.

Για τον Πέτρο Πέννα, ο Paolo Odorico πέρα από τα μη παραδεκτά σχόλιά του για την τάχα αντιεπιστημονική εργασία του στο κείμενο του παπά-Συναδινού δηλώνει την αυθαίρετη εντύπωσή του πως, ο Σερραϊός ιστορικός δεν είδε ποτέ του το αυθεντικό κείμενο του Συναδινού και ότι, δήθεν, «δούλεψε» πάνω σε «ένα αντίγραφο που παρήγγειλε σε κάποιον αγράμματο μοναχό». Βεβαίως,

66 Γόνος της οικογένειας Λαμπάρδη από τη Δημητσάνα, αυτάδελφος του ευεργέτου της Μονής του Τιμίου Προδρόμου, Μητροπολίτου Δράμας Αθανάσιου, ήρθε στα Σέρρας το Μάρτιο του 1603. Πέτρου Πέννα: *Ιστορία των Σερρών*. Αθήνα 1966, σ. 456.

67 Με δεδομένο ότι ο παπά-Συναδινός χρονολογεί το κείμενό του από κτίσεως κόσμου, τουτέστιν η έναρξη κάθε ενιαυτού αρχίζει το Μήνα Σεπτέμβριο, το ταξίδι του στο Άγιο Όρος πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 1630.

68 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 102.

69 Τον τίτλο χρησιμοποίησε ο αείμνηστος Νίκος Νικολάου στο έργο του: «Σκαπανείς της ιστοριογραφίας και προβλήματα της ιστορίας των Σερρών», Θεσσαλονίκη: Τυπ. Βαφειάδη, 1964.

70 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 24, 25.

η αλήθεια είναι τελείως διαφορετική από αυτήν που προβάλλει με περισσή μυθοπλασία ο Paolo Odorico. Ο Π. Πέννας γνωρίζοντας την ύπαρξη του χειρογράφου από τις δημοσιεύσεις του Σπυρίδωνα Λάμπρου ταξίδεψε στο Άγιο Όρος με σκοπό να μελετήσει στην ολότητά του το έως τότε ανέκδοτο χειρόγραφο. Στόχος του Π. Πέννα δεν ήταν άλλος από την καταγραφή πληροφοριών για την ιστορία της πόλεως των Σερρών. Έτσι την 1^η Απριλίου του 1937 έφτασε στο λιμάνι της Δάφνης και την ίδια ημέρα κατέλυσε στον ξενώνα της αγιορείτικης Μονής Κουτλουμουσίου⁷¹. Σε αντίθεση με τον P. Odorico που απλά είδε το χειρόγραφο του παπά-Συναδινού το 1988, ο Π. Πέννας αντέγραψε το χειρόγραφο σε συνθήκες απίστευτα δυσκολότερες από την άνεση του χώρου και την ποιότητα του μικροφίλμ που, μετά σαράντα σχεδόν χρόνια είχε ο Paolo Odorico στις κλιματιζόμενες αίθουσες του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών της Μονής Βλατάδων. Ξεπερνώντας τις τότε αντικειμενικές δυσκολίες στις μοναστηριακές βιβλιοθήκες, ο ιστορικός των Σερρών Π. Πέννας κατάφερε να μας δώσει το πρώτο μέρος της χρονογραφίας του παπά-Συναδινού⁷² και, σήμερα, στην εργασία του αυτή χρωστάμε, όπως αναγνωρίζει και ο Paolo Odorico, τη σωτηρία των χαμένων φύλλων του χειρογράφου: 31, 60, 70 και 99.

Άδικος υπήρξε ο Paolo Odorico και στην εκδοτική προσπάθεια του άλλου σκαπανέα της τοπικής μας ιστορίας, του Γιώργου Καφταντζή.

Παρά τις ελλείψεις της, η έκδοση του χειρογράφου του παπά-Συναδινού από τον Γιώργο Καφταντζή⁷³ στάθηκε η κύρια αιτία αναθέρμανσης του ενδιαφέροντος των επιστημόνων για τον παπά-Συναδινό⁷⁴.

71 «Σχετικές επιστολές και τηλεγραφήματα του Π. Πέννα από το Άγιο Όρος» στο Αρχείο Θωμά Π. Πέννα. Επίσης βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, στη ΦΩΤΟΤΥΠΙΑ ΤΕΛΟΥΣ.

72 Π. Πέννα: «Το Χρονικόν των Σερρών του Παπασυναδινού, μετ' εισαγωγικής μελέτης». Σερραϊκά Χρονικά, Αθήνα 1938.

73 Γιώργου Καφταντζή: «Η Σερραϊκή Χρονογραφία του Παπασυναδινού με εισαγωγή και σχόλια». Σερραϊκά Χρονικά, τ. 9, 1981-1982 και: Η Σερραϊκή Χρονογραφία του Παπασυναδινού. Έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Σερρών και Νιγρίτης Θεσσαλονίκη 1989.

74 Τούτο αυτό μαρτυρούν: το σεμινάριο που οργάνωσε το 1982 ο Σ. Ασδραχάς με θέμα: Οικονομία και Νοοτροπίες: οι μαρτυρίες του Χρο-

Επιστρέφοντας στις αρχές Νοεμβρίου του 1630, βρίσκουμε τον Μητροπολίτη Σερρών Δανιήλ στην αίθουσα του επισκοπικού μεγάρου που, τα χρόνια αυτά είναι κτισμένο στον αύλειο χώρο του Ναού των Αγίων Θεοδώρων, να συσκέπτεται με τους οφφικιάλιους της Μητροπόλεως και τους ευγενέστατους άρχοντες της πόλεως των Σερρών, για το αν θα γίνει βακούφι της Μητροπόλεως Σερρών το «τσιφλίκι του Ταξιάρχη».

Η θετική απόφαση του μητροπολιτικού συμβουλίου «μετά γνώμης και θελήσεως και συμβουλής του ειρημένου τιμιωτάτου οικονόμου της ημετέρας μητροπόλεως, πρεσβυτέρου κυρίου Συναδινού»⁷⁵ κάνει παραδεκτή μια προγενέστερη των χρόνων του Μητροπολίτη Δανιήλ συμφωνία, αφού στο έγγραφο του 1630 γίνεται αναφορά με το αόριστο «εσυμφώνησαν» «προ χρόνων ικανών» οι προκάτοχοί του, για την αποδοχή του Μονυδρίου του Ταξιάρχη.

Η συμφωνία αυτή, ως προϋπάρχουσα του Σερρών Δανιήλ, πρέπει να συνάφθηκε τουλάχιστον την περίοδο που Αρχιερέας της Μητροπόλεως Σερρών ήταν ο Αχιλλίος (1625-1628)⁷⁶. Οπότε, ακόμα και εάν ηθελήμενα παραβλέψουμε τη μαρτυρία του παπά-Συναδινού ότι τον Απρίλιο του 1630 συνταξίδεψε με τον Οικονόμο της Μητροπόλεως Σερρών «κυρ Συναδινό» στο Άγιο Όρος, δηλαδή, έξι μήνες νωρίτερα από τη σύγκλιση του Επισκοπικού Συμβουλίου όπου ο Μητροπολίτης Δανιήλ, με τη σύμφωνη γνώμη «των τιμιωτάτων κληρικών αυτής [της Μητροπόλεως] και των ευγενεστάτων αρχόντων» εγγράφει στις ιδιοκτησίες της Μητροπόλεως Σερρών το «Τσιφλίκι του Ταξιάρχη» στη χώρα του Γιωργιλιά, ο παπά-Συναδινός ο χρονογράφος το 1630 ήταν τριάντα χρονών, δηλαδή εκκλησιαστικό μειράκιο για να επωμισθεί το βαρύ οφφίκιο του Οικονόμου⁷⁷, ενώ «προ χρόνων ικανών»

νικού των Σερρών, του Νεκτάριου Τέρπου και του Αργύρη Φιλιππίδη», όπως και η εξαιρετική εργασία του Τάσου Καραναστάση: «Ο Κάτω στη μεταβυζαντινή γραμματεία και η περίπτωση του παπα-Συναδινού». Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά, Θεσσαλονίκη, 1988.

75 Paolo Odorico: *Memoire d'une voix perdue...*, ό.π. σ. 72.

76 Πέτρου Πέννα: *Ιστορία των Σερρών...*, ό.π., σ. 459.

77 Κατά την «Τάξιν της Εκκλησίας» το Εκκλησιαστικό αξίωμα του Οικονόμου ανήκει στην πρώτη τάξη της πρώτης πεντάδας των Τίτλων και Οφφικίων της. Ο Οικονόμος ήταν εκκλησιαστικός αξιωματούχος επιφορτισμένος με τη διαχείριση της Εκκλησιαστικής περιουσίας, υπό

του 1630 μόλις που θα είχε χειροτονηθεί ιερέας⁷⁸.

Αξιίζει υπομνήσεως πως, το μητροπολιτικό πρακτικό αποδοχής του μονυδρίου του Ταξιάρχη υπογράφουν εκτός από τον Μητροπολίτη Δανιήλ, μόνο με τα οφφίκια, ο σακελλάριος⁷⁹, ο πρωτέκ-

την επίβλεψη του Μητροπολίτη. Ιακώβου Πηλίλη (Επισκόπου Κατάνης): Τίτλοι και Οφφίκια και Αξιώματα εν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και τη Χριστιανική Ορθοδόξω Εκκλησία. Αθήνα 1985, σ. 53.

78 Ο παπά-Συναδινός προχειρίσθηκε ιερέας από τον Μητροπολίτη Τιμόθεο τον Απρίλιο του 1622. Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 84. Στο άρθρο του Σπυρίδωνα Λάμπρου «Ανέκδοτος Θρήνος επί τη αλώσει της Κωνσταντινουπόλεως», *Εστία*, τομ. 22, αριθ. 574, [1886] σ. 823 προφανώς από λάθος, αναφέρεται το έτος 1601 ως χρόνος προχειρίσεως του παπά-Συναδινού σε Ιερέα. Πάντως, ακόμα και εάν ως υπόθεση εργασίας, το έτος 1639 γίνει αποδεκτό ως χρονολόγηση του εγγράφου από τον Paolo Odorico, το «προ χρόνων ικανών» του 1639 που αναφέρει το πρακτικό, αποκλείει την περίπτωση ο παπά-Συναδινός σε ηλικία μικρότερη των σαράντα χρόνων (γεννήθηκε το 1600) να έλαβε το σπουδαιότερο της Μεγάλης Εκκλησίας οφφίκιο του δεξιού χορού, δηλαδή να έγινε Οικονόμος της Μητροπόλεως Σερρών.

79 Εκκλησιαστικό αξίωμα, δεύτερο κατά την τάξη της πρώτης πεντάδας οφφικίων. Το αξίωμα του Σακελλάριου απονεμόταν σε κληρικούς μορφωμένους και εγνωσμένης ικανότητας να διαχειριστούν κρίσιμες υποθέσεις της Εκκλησίας, τόσο στους κόλπους της όσο και, κυρίως, σε συνδιαλλαγές με την πολιτική εξουσία. Ο Σακελλάριος, που επιφορτίζονταν την ευθύνη των συνομιλιών σε υποθέσεις μείζονος σημασίας για την Εκκλησία, ήταν κανονικό μέλος του Επισκοπικού Δικαστηρίου και υπεύθυνος διαχειριστής των υποθέσεων των Μοναστηριών εκτός της μοναστικής κοινότητας, παρακολουθούσε τη διαχείριση των οικονομικών τους και συνέτασσε τον οικονομικό απολογισμό της μοναστικής κοινότητας που, τελικά, υπέβαλε στον Επίσκοπό του. Ο Σακελλάριος, αναγίνωσκε το Ευαγγέλιο της Μεγάλης Τετάρτης ενώ, απόντος του Επισκόπου, προϊστάτο των ιερών ακολουθιών. Ιακώβου Πηλίλη (Επισκόπου Κατάνης): Τίτλοι και Οφφίκια και Αξιώματα εν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και τη Χριστιανική Ορθοδόξω Εκκλησία. Αθήνα 1985, σ. 60.

δικος⁸⁰, ο σακελλίων⁸¹ και ο πρωτονοτάριος⁸² της Μητροπόλεως Σερρών⁸³ ενώ απουσιάζει η υπογραφή του Οικονόμου⁸⁴ που ήταν παρόν στο επισκοπικό συμβούλιο.

Άξιο θύμησης είναι το γεγονός πως, τη χρονιά του 1630, ο παπά-Συναδινός γλυτώνει από καταδίκη σε θάνατο, χάρη στη μεσολάβηση του Μητροπολίτη Δανιήλ. Στο τελευταίο τμήμα της συγγραφής του ο παπά-Συναδινός διηγείται τα όσα έπαθε από την παρερμηνεία των αγιογραφικών θεμάτων που κόσμησαν την Εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, στην οποία αυτός ως ιερέας πρωτολειτούργησε το 1623⁸⁵. Κάποιοι Σερραίοι σκανδαλίσθηκαν από μερικές εικονογραφίες του ναού, που έγιναν με υπόδειξη του παπά-Συναδινού και ιστορούσαν το τι παθαίνει στην κόλαση ο πόρνος, ο κλέπτης, ο άρπαγος, ο δολοφόνος, αυτοί που κλέβουν στο ζύγι, όπως ο μυλωνάς, ο ρακιτζής, αυτοί που εξαπατούν στο μέτρο, όπως ο ράφτης, ο υφαντής και όσοι είναι ανάξιοι για τις θέσεις τους όπως οι αρχιερείς, ιερείς, οι «βασιλιάδες οι άδικοι και τύραννοι» και αποφάσισαν, πιθανότατα αναγνωρίζοντας τον εαυτό τους και τα έργα τους στις ζωγραφίες, να καταγγείλουν στους Τούρκους τον παπά-Συναδινό πως «εστόρισεν τον βασιλέα όπου μας ορίζει, εις την κόλασιν»⁸⁶.

---

80 «πρωτέκδικος» ή «δικαιοφύλαξ» ή «έκδικος». Το πρώτο της Τρίτης πεντάδας των εκκλησιαστικών οφφικίων. Ο πρωτέκδικος υπερασπιζόταν τους κληρικούς που κατηγορούνταν για εγκληματικές και ποινικές πράξεις. *Ο.π.*, σ. 92.

81 Το πέμπτο της πρώτης πεντάδας εκκλησιαστικών αξιωμάτων. Ο Σακελλάριος εκπροσωπούσε τον Μητροπολίτη και ενεργούσε εξ ονόματός του. Ο οφφικιάλιος αυτός παρακολουθούσε την εύρυθμη λειτουργία των εκτός της πόλεως των Σερρών Εκκλησιών και Μοναστηριών. *Ο.π.*, σ. 66.

82 Το πρώτο της δευτέρας πεντάδας οφφίκιο της Εκκλησίας. Ο Νοτάριος ήταν ο γραμματέας και πρακτικογράφος της Μητροπόλεως.

83 Paolo Odorico: *Memoire d'une voix perdue...*, *ό.π.* σ. 73.

84 Η απουσία της υπογραφής του Οικονόμου της Μητροπόλεως Συναδινού από το πρακτικό βάζει ερωτηματικά. Πάντως, ο οικονόμος της Μητροπόλεως κυρ Συναδινός ζούσε, τουλάχιστον έως και το 1638, στα Σέρρες.

85 Για την Εκκλησία αυτή δεξ: Τάσου Α. Καρναναστάση: «Σημειώσεις για την Ιστορία του ναού της Αγίας Παρασκευής στις Σέρρες». *Σερραϊκά Ανάλεκτα*, τομ. Α'. Σέρρες 1992, σ. 152-171.

86 Paolo Odorico: *Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού...*, *ό.π.*, σ. 19.

Ο κίνδυνος να κατηγορηθεί ο παπά-Συναδινός για προσβολή του Σουλτάνου ήταν υπαρκτός. Για να γλιτώσει το θάνατο πρόσπεσε στον Μητροπολίτη Δανιήλ, με παρέμβαση του οποίου γαλήνευσαν οι προσβεβλημένοι Σερραίοι αφού όμως, ο παπά-Συναδινός έβαλε τον αγιογράφο να σβήσει τις επίμαχες τοιχογραφίες⁸⁷. Στη μυθώδη «ανασύνθεση των γεγονότων» ο P. Odorico σκανδαλωδώς αγνοεί τη μαρτυρία του παπά-Συναδινού πως, από το 1623 ο χρονογράφος των Σερρών είχε το οφφίκιο του «άρχοντα του Ψαλτήρος» της Μητροπόλεως Σερρών, το 1632 λαμβάνει το οφφίκιο του Λογοθέτη, ενώ το 1630 χαρτοφύλακας της Μητροπόλεως Σερρών είναι ο πατέρας του παπά-Συναδινού «παπά κυρ Σίδερης»⁸⁸. Επιπλέον, πως μπορεί ο Συναδινός [ο χρονογράφος] να «φαίνεται ως οικονόμος»⁸⁹ της Μητροπόλεως Σερρών τον Αύγουστο του 1638 όταν αυτή τη χρονιά ο παπά-Συναδινός ξι αυτοεξόριστος, καθότι αφορισμένος από τον Μητροπολίτη Σερρών Δανιήλ, στο Άγιο Όρος;

Ο Αρχιερέας των Σερρών Δανιήλ, προφανώς και δεν είχε κανένα λόγο να φοβάται έναν νέο και τρομοκρατημένο ιερέα, ακόμα και εάν με τις χρονολογικές ακροβασίες του P. Odorico δεχθούμε ότι το πρακτικό είναι του 1639. Επιπρόσθετα, ενώ ο P. Odorico σε μια ελαστικότερη εκδοχή στη μυθώδη ιστορία του υποστηρίζει ότι το έγγραφο είναι του «1630 ή του 1639»⁹⁰ στη συνέχεια διατείνεται ότι ο Μητροπολίτης Δανιήλ συνέταξε «το πρακτικό που διασώζεται» ένα χρόνο μετά από την επίσκεψη του Συναδινού

---

87 Το γεγονός, κατά τον Λ. Βρανούση που μελέτησε την εσωτερική δομή της χρονογραφίας, συνέβη το 1630. Παρέμβαση του Λ. Βρανούση στην εισήγηση του Σπ. Ασδραχά: «Η οικονομία και οι νοοτροπίες: η μαρτυρία του Χρονικού των Σερρών, του Νεκτάριου Τέρπου και του Αργύρη Φιλιππίδη (5.10.1982) Αθήνα 1984 Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε. Τετράδια εργασίας 7, σ. 114.

88 Χαράλαμπου Βουρουτζίδη: «Η ορθόδοξη ομολογία του ιερέα και χατζη-οικονόμου της Ιεράς Μητροπόλεως Σερρών παπά-Συναδινού», *ό.π.*, σ. 130 και Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 102.

89 Paolo Odorico: «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 132.

90 Στο «Μνήμες και ιστορία του Συναδινού Σερραίου...», *ό.π.*, σ. 131, ο P. Odorico είναι απόλυτος: «Η ημερομηνία του εγγράφου είναι 3 Νοεμβρίου 1639».

στο Πατριαρχείο⁹¹, δηλαδή το 1640 και «φαντάζεται» πως, για να επιστρέψει ο Συναδινός από την αυτοεξορία του στο Άγιο Όρος «απαραίτητη προϋπόθεση»⁹² ήταν να δώσει τη συγκατάθεσή του για την εγγραφή της ιδιοκτησίας του «Τσιφλικιού του Ταξιάρχου» στη Μητρόπολη Σερρών, όταν ο παπά-Συναδινός αποκαταστάθηκε στα ιερατικά του καθήκοντα το Φεβρουάριο του 1639⁹³.

Ο παπά-Συναδινός δεν είχε καθόλου καλή φήμη στο χριστεπώνυμο πλήρωμα της τοπικής εκκλησίας των Σερρών, αφού, έως το 1639 είχε τρεις καθαιρέσεις και αφορισμούς, με πρώτο αυτόν που έγινε τον Μάρτιο του 1630⁹⁴ και στη συνέχεια αυτόν του Φεβρουαρίου του 1637 και του Φεβρουαρίου του 1638⁹⁵. Οπότε, γιατί ο Μητροπολίτης Σερρών Δανιήλ να τον καλοπιάνει δίνοντάς του το οφίκιο του Οικονόμου, όπως υποστηρίζει ο P. Odorico⁹⁶; Εξάλλου, ο παπά-Συναδινός καταγράφοντας την εκκλησιαστική του διαδρομή σημειώνει στην χρονογραφία του ότι το 1631/1632 «Εγέγονα λογοθέτης Σερρών υπό του κυρ Δανιήλ»⁹⁷ και, πιθανότατα, ως έκφραση ευγνωμοσύνης προς την τρισυπόστατη Θεότητα, τόσο για τη αποκατάστασή του από την καθάρση του 1630 όσο και για το γεγονός της εκκλησιαστικής του προαγωγής, το 1633 ως Λογοθέτης της Μητροπόλεως Σερρών, «θείο ζήλο κηνηθείς έγγραφεν το τίμιον αυτού όνομα κατά παρισίαν να μνημονεύετε...»⁹⁸ στο Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου.

Αφού είναι φανερό από τα ανωτέρω ότι Οικονόμος της Μητροπόλεως Σερρών το 1630 δεν μπορεί να είναι ο παπά-Συναδινός ο χρονογράφος, πράγμα που υποπτεύεται και ο εκδότης του

91 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 19.
92 *Ο.π.*, σ. 19.

93 Σύμφωνα με τη μαρτυρία του παπά-Συναδινού οι Σερραίοι τον έδιωξαν από την πόλη τους το Φεβρουάριο του 1638. Στο Άγιο Όρος αφού έμεινε σωστό ένα χρόνο, επέστρεψε στην πόλη των Σερρών το Φεβρουάριο του 1639.

94 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 110.

95 *Ο.π.*, σ. 130.

96 *Ο.π.*, σ. 19.

97 *Ο.π.*, σ. 112.

98 Paolo Odorico: Le codex B du monastere Saint-Jean- Prodrôme..., *ό.π.*, σ. 152.

πρακτικού⁹⁹, μένει αβίαστα να παραδεχθούμε πως ο Οικονόμος Συναδινός που συμφώνησε με τον «Ιερομόναχο παπά κυρ Γαβριήλ και τη μοναχή Παϊσία γυνή του ποτε Σίδερη» να ονομάσουν «τσιφλίκιον του ταξιάρχου... οσπίτιον ... ευρισκόμενον εν τη χώρα του Γιωργιλά», είναι ο συνώνυμος και συνοδοιπόρος στο Άγιο Όρος τον Απρίλιο του 1630 του χρονογράφου Συναδινού.

Το όνομα Συναδινός ως επίθετο απαντάται πολλές φορές στα μοναστηριακά έγγραφα του Τιμίου Προδρόμου Σερρών¹⁰⁰. Ως κύριο όνομα όμως, μόνο στα χρόνια του παπά-Συναδινού. Ο συνώνυμος, λοιπόν, του χρονογράφου Συναδινού «εντιμώτατος οικονόμος Σερρών εν ιερεύσι παπάς κυρ Συναδινός», που μνημονεύεται το 1638 σε έγγραφο της Μονής του Προδρόμου¹⁰¹ είναι αυτός που «προ χρόνων ικανών» του 1630 συμφώνησε για τη δημιουργία και λειτουργία του μικτού μοναστηριού, με την ονομασία «Τσιφλίκι του Ταξιάρχη» στη χώρα του Γιωργιλά.

Στη συνέχεια ο P. Odorico αυθαίρετα ταυτίζει τον Σίδερη¹⁰², κάτοικο του Γιωργιλά, με τον Παπασίδερη, πατέρα του παπά-Συναδινού και κάτοικο του χωριού Μελενικίτσι. Για να είναι ο Σίδερης και ο Παπασίδερης το ίδιο πρόσωπο, όπως με επιμονή

99 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού Ιερέα Σερρών..., ό.π., σ. 18.

100 Από τα έγγραφα του Μοναστηριού του Τιμίου Προδρόμου γνωρίζουμε ότι υπήρξαν με το επίθετο Συναδινός οι παρακάτω σταυροφόροι της Μητροπόλεως Σερρών: Σέργιος ο Συναδινός, ταβουλάριος (1329), Σέργιος ο Συναδινός λογοθέτης (1334), Ιωάννης ο Συναδινός προμμικήριος των ταβουλλαρίων (1347) και, ο δωρητής στο Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου έγχειας ιδιοκτησίας Νικόλαος Δούκας ο Συναδινός. Lisa Benou: Le Codex B Saint-Jean-Prodrome. Ό.π., έγγραφα: p 14, p 43, p 52-53, p 65. Επίσης ο Σέργιος Συναδινός, πρωτέκδικος της Μητροπόλεως Σερρών υπογράφει το «Εκδοτήριο» γράμμα της Υπομονής Μοναχής του Μουρμουρά περί παραχωρήσεως της δεσποτείας και κυριότητος του Μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου του Κρουνερίτη στο Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου του Μενοικέα. Π. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ..., ό.π., σ. 74.

101 Paolo Odorico: Le codex B du monastere Saint-Jean- Prodrome..., ό.π., σ. 161.

102 «Κύριο όνομα από το Ισίδωρος...». Αναστάσιος Καρναναστάσης: Σημειώσεις, στο Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., ό.π., σ. 331.

θέλει ο P. Odorico, πρέπει να έχουν συμβεί τα εξής: α) Ο Παπασίδερης πριν από το 1630 να έχει καθαιρεθεί και αποσηματιστεί ώστε το Πρακτικό της Μητροπόλεως Σερρών για το τσιφλίκι του Ταξιάρχη, να τον αναφέρει ως Σίδερη και όχι ως «ποτέ Παπασίδερη». β) Να έχει μετακομίσει ή να έχει διωχτεί από τους κατοίκους του Μελενικισίου ή της πόλης των Σερρών και να βρήκε καταφύγιο στο χωριό της δεύτερης γυναίκας του το Γιωργιλιά, όπου και γεννήθηκαν τα κατά τον P. Odorico παιδιά του ο Ιερομόναχος Γαβριήλ, τουλάχιστον είκοσι και δυο χρόνων, όσο και ο παπά-Συναδινός όταν έγινε ιερέας και ο Στάσιος, ενήλικας το 1630 ή το 1639 για να μπορεί να υπογράψει την αποποίηση της πατρικής του κληρονομιάς! Και τέλος, το γεγονός του αποσηματισμού του Παπασίδερη, να έχει αποκρύψει ο παπά-Συναδινός. Για να έχουν έτσι τα πράγματα, ο Παπασίδερης πρέπει να παντρεύτηκε για δεύτερη φορά πριν από το 1600 ή να ήταν μοιχός τη χρονιά που γεννήθηκε ο παπά-Συναδινός! Επιπρόσθετα τον Απρίλιο του 1630 ο «παπά κυρ Σίδερης ο χαρτοφύλακας», πατέρας του χρονογράφου Συναδινού ταξιδεύει με συντροφιά Σερραίων κληρικών στο Άγιο Όρος! Τέλος, ο Παπασίδερης πέθανε μάλλον από τη μεγάλη του στενοχώρια για το θάνατο της κόρης του Μπόξης¹⁰³ τον Ιούλιο του 1637 και υμνείτε ο βίος του, από το γιο του παπά-Συναδινό στη χρονογραφία του¹⁰⁴.

Ο Στάσιος (Αθανάσιος) όπως μαρτυρά το πρακτικό του 1630 είναι ο μοναδικός «υιός του Σίδερη και της μοναχής Παϊσίας»¹⁰⁵. Ο Ιερομόναχος Γαβριήλ μόνο στις αυθαίρετες υποθέσεις του P. Odorico έχει συγγένεια μαζί τους, όπως και ο Στάσιος με την ιεροσύνη. Ο Στάσιος γεννήθηκε στη χώρα του Γιωργιλιά, χωριό που το κατοικούσαν λίγες οικογένειες χριστιανών αθιγγάνων, αφού, το σπίτι που μετατράπηκε σε «τσιφλίκι του Ταξιάρχη» είναι το πατρικό του. Διαβάζουμε στο πρακτικό του 1630: «ο Στάσιος, ο υιός του Σίδερη και της μοναχής Παϊσίας [έδωσε] χοζέτιον¹⁰⁶ εξοφλητικών

103 Το ξενικό όνομα Μπόξη, στην περιοχή των Σερρών έγινε Χριστίνα, Χρυσή. Νικόλαος Σωτ. Ταχινόζλης, Σερραϊκές Οικογένειες 19^{ος} αιώνας -1913. Σέρρες 2013, σ. 232.

104 Paolo Odorico: Αναμνήσεις και Συμβουλές του Συναδινού..., *ό.π.*, σ. 120.

105 Paolo Odorico: *Mémoire d'une voix perdue...*, *ό.π.* σ. 72.

106 Το χοτζέτι ήταν τίτλος μεταβίβασης εμπράγματων δικαιωμάτων. Το συνέτασσε Τούρκος ιεροδικαστής (Καδής) και, ως δημόσιο έγγραφο,

ως κληρονόμος του πατρός αυτού πως από του νυν και εις το εξής δεν έχει να ζητή τίποτε ούτε από το πατρικόν του οσπίτιον, ούτε από τα τριάκοντα πέντε στρέματα των χωραφίων...»¹⁰⁷ που πλέον ανήκουν στο «τσιφλίκι του Ταξιάρχη», το μικτό μοναστήρι, στο οποίο συνυπήρχαν χωρίς σχέση συγγένειας οποιοδήποτε βαθμού¹⁰⁸ ένας ιερομόναχος και μια μοναχή.

Τι ήταν όμως το τσιφλίκι του «Ταξιάρχη» που, ο «πρεσβύτερος κύριος Συναδινός» νωρίτερα από το 1630 επέτρεψε να λειτουργήσει ως ευκτήριος οίκος; Το τσιφλίκι του «Ταξιάρχη» ήταν ένα «ψυχοβλαβές και παράνομο κοινόβιο», από τα πολλά που υπήρχαν στη Μακεδονία τον 17^ο αιώνα. Η ύπαρξη μικτών μοναστηριών την εποχή της τουρκοκρατίας, μαρτυρά την επιβίωση του σκανδαλώδους θεσμού των κάποτε διπλών μοναστηριών. Προδρόμοι του γυναικείου Μοναχισμού υπήρξαν τα τάγματα των Διακονισσών, των παρθένων και χηρών, που η Εκκλησία σύστησε στα πρώτα της χρόνια για υποστήριξη του κατηχητικού, λειτουργικού και φιλανθρωπικού της έργου.

Τα χρόνια του Αγίου Αντωνίου (12 Ιανουαρίου 251 – 17 Ιανουαρίου 356) λειτουργούν ευκτήριοι οίκοι γυναικών που ονομάζονται «παρθενώνες»¹⁰⁹. Ο Όσιος Παχώμιος ο Μέγας (292 – 348) θεωρείται όχι μόνο ο θεμελιωτής του κοινοβιακού ανδρικού Μοναχισμού, αλλά και του γυναικείου, καθώς, πρώτος ίδρυσε μαζί με την αδελφή του Μαρία γυναικεία Μονή. Τα τάγματα των «αφιερωμένων» γυναικών στο κατηχητικό, λειτουργικό και φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας, εξαρτώντο πλήρως από τον Επίσκοπο, αφού ήταν συνεργοί στο θεοφιλές του έργο. Η λειτουργία των γυναικείων μοναστικών αδελφοτήτων στηρίχθηκε αποκλειστικά στους ασκητικούς κανόνες που θέσπισαν οι πατέρες του Μοναχισμού. Οι δύο αυτοί τρόποι αέναης δοξολογίας του Θεού για τις γυναίκες είχαν διαφορετικές κανονικές αρχές στην οργάνωσή τους.

Η ανάπτυξη του γυναικείου Μοναχισμού, σε συνδυασμό με τις

αποτελούσε πλήρη απόδειξη της πωλήσεως που βεβαίωνε.

107 Paolo Odorico: *Mémoire d'une voix perdue...*, ό.π., σ. 72.

108 Εάν υπήρχε κατά σάρκα συγγένεια, θα την ανέφερε το πρακτικό της Μητροπόλεως.

109 Σε έναν τέτοιο «παρθενώνα» εμπιστεύτηκε την αδελφή του, ο πνευματικός πατέρας του Αγίου Αθανασίου, ο Μέγας Αντώνιος.

αλλαγές στη δομή και οργάνωση της κρατούσας στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία Εκκλησίας του Χριστού, ιδιαίτερα μετά την πρώτη Οικουμενική Σύνοδο το 325 οδήγησαν τα τάγματα των «αφιερωμένων» γυναικών στην εξαφάνιση¹¹⁰ είτε μέσω της αφομοίωσής τους από τις γυναικείες μοναστικές αδελφότητες, είτε λόγω του αυστηρού ελέγχου των Πατέρων της Εκκλησίας, σε ιερωμένους που συγκατοικούσαν με αφιερωμένες ή μοναχές¹¹¹.

Η πρώτη Οικουμενική Σύνοδος, με τον τρίτο της κανόνα, απαγόρευσε: «μήτε Επισκόπω, μήτε Πρεσβυτέρω, μήτε Διακόνω, μήτε όλως τινί των εν κλήρω, εξείναι συνείσακτον έχειν», καθώς η συγκατοίκηση κάτω από την ίδια στέγη ιερωμένου και αφιερωμένης γυναίκας ή μοναχής σκανδάλιζε το λαό του Θεού.

Την απαγόρευση αυτή επικύρωσαν: η Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος με τον Ε΄ Κανόνα, η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος με τους Κανόνες ΙΗ΄ και ΚΒ΄, καθώς και οι Τοπικές Σύνοδοι Αγκύρας και Καρθαγένης με τους ΙΘ΄ και ΜΕ΄ Κανόνες τους αντιστοίχως¹¹². Η εν Νικαία Σύνοδος δεν ασχολήθηκε με την ύπαρξη και λειτουργία των διπλών Μοναστηριών, ίσως και διότι κατά το χρόνο συγκλήσεώς της ή, τα πιεστικά προβλήματα της Εκκλησίας ήταν μείζονα των προβλημάτων που προκαλούσε η λειτουργία των μικτών κοινοβίων ή δεν λειτουργούσαν τέτοιου είδους Μοναστήρια.

Ο Μέγας Βασίλειος με τον ΠΗ΄ Κανόνα του¹¹³, επαναλαμβάνει προς τον πρεσβύτερο Γρηγόριο την απαγόρευση περί συνεισάκτων που επέβαλε ο Γ΄ Κανόνας της Πρώτης Οικουμενικής Συ-

110 Ο Θεόδωρος Βαλασαμών (1140–1199) Αναφέρει επαινετικά πως στις ημέρες του, μόνο ο Μητροπολίτης Θηβών Άγιος Ιωάννης Καλοκτένης «εποίησε παρθενώνα ...και έταξε παρθένους επ' αυτό λαϊκάς». Θεόδωρου Ξ. Γιάγκου: «Ο Γυναικείος Μοναχισμός στην κανονική παράδοση». Θεολογία 3, 2013, σ. 165.

111 Ελεγκτική επιστολή του Μεγάλου Βασιλείου προς τον πρεσβύτερο Γρηγόριο. Ο Άγιος Βασίλειος υπενθυμίζει στον ιερέα πως την απαγόρευση συγκατοίκησης δεν επιβάλει πρώτος αυτός αλλά η εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος με τον γ΄ κανόνα της. Πηδάλιο, Αγαπίου Ιερομονάχου και Νικοδήμου Μοναχού. Αθήνα 1841, σ. 382. Ακόμη: Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου «Προς τους έχοντας παρθένους συνεισάκτους». MPG 047 0495 0514.

112 Πηδάλιο, Αγαπίου Ιερομονάχου και Νικοδήμου Μοναχού. Αθήνα 1982, σ. 125, 223, 341, 380, 486.

113 Ό.π., σ. 637.

νόδου αφήνει όμως σαφώς να εννοηθεί πως την εποχή του δεν λειτουργούσαν μικτά μοναστήρια, καθώς κάνει σαφή διάκριση μεταξύ των γυναικείων και ανδρικών κοινοβίων. Με το πέρασμα όμως του χρόνου, η λειτουργία των διπλών Μοναστηριών, όπως και πριν διακόσια χρόνια ο θεσμός των συνεισάκτων, γεννούσε υποψίες και σκανδαλισμό τέτοιου μεγέθους στο χριστεπώνυμο πλήρωμα που, ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός το 529 με νόμο απαγόρευσε: «πάσι τοις οικούσι μοναστήρια συνδαιτάσθαι γυναιξί μοναστρίαις ή πρόφασιν τινά επινοεῖν του κοινωνίαν τινά προς αυτάς ἔχειν (τούτο γαρ δικαίαν υποψίαν εισάγει του συνεχώς και ηνίκα αν βούλοιντο συντυγχάνεν αυταίς), αλλ' ούτω κεχωρισμένους εἶναι, ὡστε μηδεμίαν μετουσίαν προς αλλήλους καθ' οἰανούν αιτίαν ἔχειν αυτούς μηδέ εξευρίσκεσθαι τινα πρόφασιν ή τούτοις ή εκείναις της μετ' αλλήλων διαγωγής»¹¹⁴.

Ο νόμος αυτός διέταξε τους Επισκόπους να χωρίσουν τις μονάστριες από τους μοναχούς και, οι πλειοψηφούντες να μείνουν στο Μοναστήρι ενώ, οι αριθμητικά ολιγότεροι, να μεταφερθούν σε αομόδιο τόπο, όσο γίνεται πιο μακριά από την αρχική μοναστική κοιτίδα τους¹¹⁵.

Η απειλή των υπολογίσιμων επιτιμιών στους Επισκόπους, που έφταναν έως και την έκπτωση από το αξίωμα και την καθαίρεσή τους από την ιεροσύνη¹¹⁶, φαίνεται πως όχι μόνο δεν εξάλειψε την πηγή του σκανδαλισμού, αλλά ούτε και διόρθωσε κάτι, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της ενιαυσίας διορίας πλήρους εφαρμογής του νόμου περί διαλύσεως των διπλών Μοναστηριών, που διέταξε ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός.

Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός, για θεραπεία του σκανδαλισμού από τη λειτουργία των μικτών Μοναστηριών εκδίδει και άλλη νεαρά διάταξη: «περί επισκόπων και κληρικών» που ορίζει: «μοναχοί και μονάστριαι κοινώς μη δαιτάσθωσαν αλλ' αναρρίσθωσαν τα διπλά μοναστήρια, των ανδρών εκ τούτων χωρισμένων και εν ετέροις εμβαλομένων (ν. εμβαλλομένων). Αι μονάστριαι επιλεγέσθωσαν εαυταίς αποκρισιάριον κυρούμενον και χειρο-

114 Παντελής Δ. Τσιτσεκλής: Κώδιξ Ιουστινιανού. Αθήνα 1911, τομ. Α', σ. 109.

115 *Ο.π.*, σ. 110.

116 *Ο.π.*, σ. 110.

τονούμενον υπό του επισκόπου...»¹¹⁷.

Παρά τις αυτοκρατορικές απαγορεύσεις, φαίνεται ότι η λειτουργία των διπλών μοναστηριών δεν εξαλείφθηκε γιαυτό και η έβδομη Οικουμενική Σύνοδος (Νίκαια Βιθυνίας από Χριστού 783 έτη) επιλήφθηκε του θέματος και, με τον εικοστό κανόνα της διατάζει: «Από του παρόντος ορίζομεν, μη γίνεσθαι διπλούν Μοναστήριον, ότι σκάνδαλον και πρόσκομμα τοις πολλοίς γίνεται τούτο»¹¹⁸. Με τη φράση «διπλούν Μοναστήριον» εννοούνται, κατά τον Άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη, οι ευκτήριοι οίκοι όπου συνδιατρίβουν μοναχοί και μοναχές, και όχι διαφορετικά κτηριακά συγκροτήματα σε απόσταση φωνής το ένα από το άλλο¹¹⁹.

Τέλος, ο εικοστός κανόνας της εβδόμης Οικουμενικής Συνόδου ορίζει τα υπάρχοντα διπλά Μοναστήρια το 783 μ.Χ., «κρταείτωσαν, κατά τον Κανόνα του αγίου Πατρός ημών Βασιλείου». Ο Άγιος Νικόδημος «την διαταγήν και νομοθεσίαν του μεγάλου Βασιλείου» ερμηνεύει: «Μοναχοί και Μοναχαί ας μη συγκατοικούν εις εν Μοναστήριον, επειδή μοιχεία ακολουθεί εις την συγκατοίκησιν ταύτην»¹²⁰.

Τη σκανδαλώδη αυτή συνύπαρξη, κάτω από την ίδια στέγη μοναχών και μοναζουσών¹²¹ στη δεύτερη πατριαρχία του ο Κωνστα-

117 ANEKΔΟΤΑ: Αθανασίου Σχολαστικού Εμισηνού. Επιτομή των μετά των Κώδικα Νεαρών Διατάξεων [Ιουστινιανού] κατά τίτλους συγκεϊμένη μετά και των εκάστου παρατίλων». Τομ. Α', σ. 13 Λειψία 1838.

118 Πηδάλιο, της νοητής νηός, της Μίας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας. Υπό Αγαπίου Ιερομονάχου και Αγίου Νικοδήμου Μοναχού. Αθήνα, 1982, σ. 338.

119 Ό.π., σ. 339. Στην ερμηνεία του Κ' Κανόνα της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, ο Άγιος Νικόδημος γράφει πως, ο μεν Ζωναράς λέγοντας διπλά μοναστήρια εννοεί τα γειτονεύοντα ανδρικά και γυναικεία σε απόσταση φωνής, ενώ ο Βαλσαμών ορίζει ως διπλά μοναστήρια «εν και το αυτό Μοναστήριον, μέσα εις το οποίον συνδιέτριβον άνδρες και γυναίκες εν ταυτώ, όχι όμως ξένοι κατά σάρκα, αλλά συγγενείς προς αλλήλους».

120 Πηδάλιον, ό.π., σ. 339 και: Segura Calvo Jose-Antonio (Αρχιμανδρίτης π. Σίλας): Ο Μοναχισμός κατά τον Μέγα Βασίλειο. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας. Θεσσαλονίκη 2009, σ. 115.

121 Τα τελευταία χρόνια, νέα εμφανίστηκε παρανομία, ο ομόσκηνος γέροντας! κατά κραυγαλέα παράβαση του Κ' Κανόνα της Ζ' Οικουμενικής (ερμηνεία Αγίου Νικοδήμου) «Ας μη κοιμάται Μοναχός εις Μοναστήριον γυναικών, μήτε ας συντρώγη με Μοναχή». Σε ακριτική Ιερά Μονή στο

ντινουπόλεως Παρθένιος ο Β΄ (8 Σεπτεμβρίου 1644 – Νοέμβριος 1646 και 29 Οκτωβρίου 1648 – 16 Μαΐου 1651)¹²² προσπάθησε με απόφαση της Συνόδου τον Ιούλιο του 1649 να θεραπεύσει διατάζοντας το κλείσιμο όλων των ψυχοβλαβών και παράνομων κοινοβίων¹²³ στη Μακεδονία, μεταξύ των οποίων συναριθμούνταν και το «τσιφλίκι του Ταξιάρχη» στη χώρα του Γιωργιλιά¹²⁴. Διαβάζουμε στον Αρχαίο Κώδικα της Μητροπόλεως Σερρών έγγραφο του

Νομό Σερρών, οι μοναχές της νέας αδελφότητας συναθλούνται υπό την ίδια στέγη με τον «γέροντά» τους! Βεβαίως, κατά τον ιερό Χρυσόστομο (Προς τους έχοντας Παρθένους συνεισάκτους) «η ηδίστη αυτή συνοίησις πολύν έχει τον όλεθρον»!

122 Μανουήλ Ι. Γεδεών: Πατριαρχικοί Πίνακες. Αθήνα 1996, σ. 453. Ο Μ.Γεδεών γνωρίζει τη Συνοδική πράξη από τη δημοσίευση της εργασίας για τα Σέρρας του Π. Παπαγεωργίου στα *Byzantinische Zeitschrift*. Λειψία 1894, σελ. 40. Το υπόμνημα εκλογής, για δεύτερη φορά στον Οικουμενικό Θρόνο του Παρθένιου Β΄ υπογράφει και ο Σερρών Δανιήλ. Μητροπολίτου Σαρδέων Γερμανού: «Συμβολή εις τους πατριαρχικούς καταλόγους Κ/πολεως από της αλώσεως και εξής». Περιοδικό Ορθοδοξία, 1935, τεύχος 1, σ. 26, 27 και, τεύχος 2 του 1935, σ. 96.

123 Παρά τις απαγορεύσεις τόσο των Οικουμενικών Συνόδων όσο και των κατά καιρούς Πατριαρχών, τα μικτά Μοναστήρια συνέχισαν να υπάρχουν στον Ελλαδικό χώρο. Το 1834 η Ιερά Σύνοδος «πληροφορείται» από τους Βαναρούς πως: «Εις μερικά των εχόντων μάλιστα ένα και δύο μοναχούς μοναστήρια πληροφορούμεθα ότι συνδιαιτώνται και γυναίκες ύπο το όνομα καλογραιάι». π. Γεώργιος Εμμ. Προυύξος: Το Μοναστηριακό ζήτημα στο ελεύθερο Ελληνικό κράτος κατά την περίοδο της αντιβασιλείας του Όθωνος (1833–1835). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεολογική Σχολή–Κλάδος Ιστορικής Θεολογίας. Μέγαρα 2010, σ. 85. Το 1987 η Εκκλησία της Ελλάδος καταδίκασε συνοδικά με την ποινή της καθαιρέσεως τον ιερομόναχο Άγγελο Αναστασίου με κύρια κατηγορία «την σύμπηξιν μικτής μοναστικής αδελφότητος».

Στο Έσσεξ (Essex) της Αγγλίας, ο Ρώσος Μοναχός Σωφρόνιος Σαχάρωφ έφτιαξε ανδρογυναικεία Μονή κατά κατάφορη παραβίαση των Ιερών Κανόνων μζ΄ της ΣΤ΄ Οικουμενικής Συνόδου και κ΄ της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, με τη δικαιολογία πως, η παράβαση αυτή του «Επεβλήθη ... κατ' αναλογίαν των συνθηκών της εν τη Δύση Ορθοδοξίας»!

Σήμερα, στον Ελλαδικό χώρο, υπάρχουν μεικτά Μοναστήρια τα οποία ακολουθούν το παλαιό ημερολόγιο, όπως η μονή του αγ. Νικολάου στο Ζαρό Ηρακλείου Κρήτης.

124 Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: Αι Σέρραι και τα προάστεια ..., *ό.π.*, σ. 40.

1649 «επιγεγραμμένον δια τα κοινόβια των καλογήρων και των καλογράδων (καλογραιών)» που καταγράφει «ην φροντίδα κατέβαλεν [ο Μητροπολίτης Δανιήλ] υπέρ εκτελέσεως της αποφάσεως του οικουμενικού πατριάρχου [Παρθένιου του Β' (8 Σεπτεμβρίου 1644 – Νοέμβριος 1646 και 29 Οκτωβρίου 1648 – 16 Μαΐου 1651)] και της περί αυτόν θείας και ιεράς Συνόδου περί διαλύσεως των και εις τα μέρη ταύτα της Μακεδονίας υπαρχόντων ψυχοβλαβών και παρανόμων κοινοβίων».

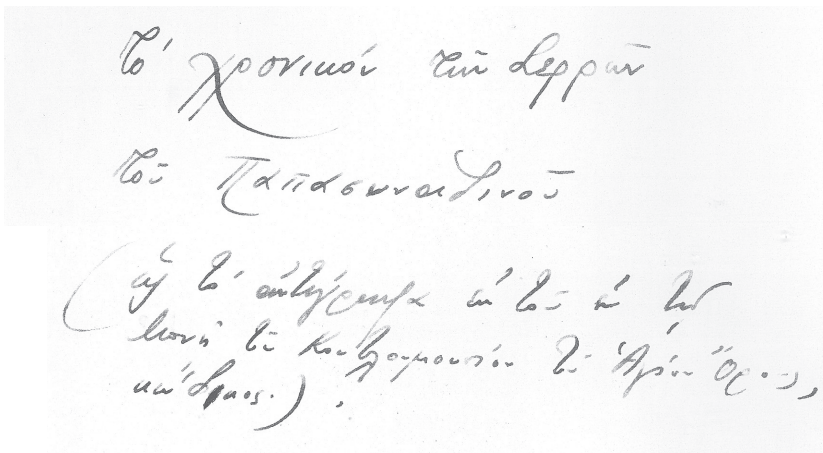
Το έγγραφο, για τη διάλυση του ψυχοβλαβούς και παράνομου κατά τους Ιερούς Κανόνες, μικτού μοναστηριού του Ταξιάρχη στη χώρα του Γιωργιλιά, υπογράφει μαζί με τον Μητροπολίτη Δανιήλ, ο «Συναδινός ιερεύς ο Χατζή σακελλάριος»¹²⁵ ο γνωστότερος και ως χρονογράφος των μέσων χρόνων της πόλεως των Σερρών που, ευτυχώς, για την εκκλησιαστική ιστορία της Μητροπόλεως, δεν είχε άλλον συνονόματο!

¹²⁵ Ο.π., σ. 40.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

(Βλέπε υποσημείωση 71)

Ακολουθούν ομοιοτυπίες του εξωφύλλου, τής 1^{ης} και τής 52^{ης} (τελευταίας σελίδας του πρωτοτύπου χειρογράφου του αείμνηστου Πέτρου Θ. Πέννα, όπου η μεταγραφή από αυτόν του Χρονικού των Σερρών του Παπασυναδινού, στη Μονή Κουτλουμουσίου του Αγίου Όρους (Αρχείο Θωμά Π. Πέννα):

4

τό χρονιῶν
~~πρὸς Σερβίαν~~
 τοῦ Παναγιώτου-Σουδρινῶς.

Ζε 5' (1598) ἔμφαν οἱ Τούρκοι εἰς Πάφον
 ἦν εἰς τὸ Σουλεϊμάνοβον δι' αὐτὴν εἰσελθόντες,
 καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς λιχάνην βοιβόδα εἰς τὴν
 Βλαχίαν καὶ εἶχε γηυλιόσι καὶ τὸν Τούρκο
 Σερβίαν, εὐλοπίαν τοῦ αὐτοῦ ἐν δαύατο. καὶ
 ὄλον ἦσαν οἱ τοῦ Σερβίου, εἶπεν εἰς τὴν παρτί-
 σιν καὶ εἶχε τὸν Τούρκο καὶ ἐπὶ εἰσελθόντες
 ἔλασεν εἰς τὴν γῆν αὐτὴν οἱ εἰσελθόντες τῆς γῆς
 τοῦ εἰς τὴν εἰσελθόντες παρτί. καὶ αὐτὸς οἱ
 εἶπεν καὶ εἰσελθόντες ἔμφαν εἰς ἑαυτὸν καὶ
 εἶπεν εἰς τὸν καυρὸν καὶ εἰσελθόντες τῆς γῆς
 καὶ εἰσελθόντες καὶ εἶπεν εἰς τὴν γῆν
 εἰσελθόντες καὶ εἶπεν εἰς τὴν γῆν εἰσελθόντες
 καὶ εἶπεν εἰς τὴν γῆν εἰσελθόντες, καὶ λιχά-
 νη ἀνδρῶν, ὅπου εἰς τὴν Βλαχίαν εἶχε
 εἰσελθόντες καὶ εἶπεν εἰσελθόντες. καὶ εἶπεν εἰς τὴν ἀκουσθῆ
 ὅπου οἱ τούρκοι εἶπεν εἰσελθόντες καὶ
 εἰσελθόντες εἰσελθόντες. καὶ παρτί καὶ εἰσελθόντες
 εἰσελθόντες καὶ εἰσελθόντες εἰσελθόντες, διὰ
 ἦσαν εἰσελθόντες. τῆς παρτί καὶ εἰσελθόντες
 καὶ εἰσελθόντες εἰσελθόντες εἰσελθόντες
 καὶ εἰσελθόντες εἰσελθόντες. καὶ εἶπεν εἰσελθόντες
 εἰσελθόντες καὶ εἰσελθόντες. καὶ εἶπεν εἰσελθόντες
 εἰσελθόντες εἰσελθόντες εἰσελθόντες. καὶ
 εἶπεν εἰσελθόντες εἰσελθόντες εἰσελθόντες. καὶ

